

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ

UNIVERSITY
OF CRETE

**ΘΕΜΑ: Η έννοια του «πρόσφυγα» και το θεσμικό πλαίσιο του
ασύλου στην Ελλάδα**

**ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΜΠΑΡΤΖΟΥ
ΔΕΣΠΟΙΝΑ (Α.Μ: 3406)**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΤΡΟΓΙΑΝΝΟΣ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ορισμός του «πρόσφυγα»	4
1.1 Διάφοροι ορισμοί του όρου.....	4
1.1.1 Ρήτρες παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα	9
1.1.2 Ρήτρες αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.....	11
1.2 Ο ορισμός του «πρόσφυγα» σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα δικαιώματα των προσφύγων	16
2.1 Οι Διεθνείς Συνθήκες και η κύρωση τους στην Ελλάδα.....	16
2.1.1 Τα δικαιώματα των προσφύγων πριν την χορήγηση ασύλου	16
2.1.2 Τα δικαιώματα των προσφύγων μετά την χορήγηση ασύλου.....	26
2.2 Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο και τα δικαιώματα των προσφύγων.....	31
2.2.1 Τα δικαιώματα των προσφύγων πριν την χορήγηση ασύλου	31
2.2.2 Τα δικαιώματα των προσφύγων μετά την χορήγηση ασύλου.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παροχή ασύλου	44
3.1 Το άσυλο στην Ελλάδα πριν την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση	44
3.2 Το άσυλο στην Ελλάδα μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	47
3.3 Η καινούργια νομοθεσία για τους πρόσφυγες.....	50
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	56
Βιβλιογραφία	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα, μετά τα τέλη της δεκαετίας του 80' μετατρέπεται από χώρα εξόδου σε χώρα εισόδου, με τα δεδομένα των τελευταίων απογραφών να επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό. Το 1981, το ποσοστό των αλλοδαπών ανερχόταν σε 180.000 άτομα. Μέχρι το 2001, ο αριθμός τους υπερ-τετραπλασιάζεται, καθώς πλέον καταγράφονται 762.000 άτομα μη έχοντα την ελληνική ιθαγένεια. Στην τελευταία απογραφή, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2011, ο πληθυσμός τους έφτασε στους 912.000 πρόσφυγες και μετανάστες (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016).

Στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας, η Ελλάδα παρουσιάζει ελάχιστη βελτίωση σε σχέση με άλλες νοτιοευρωπαϊκές χώρες, που από συμβολικές χώρες εξαγωγής μεταναστών και προσφύγων είχαν μεταβληθεί σε χώρες υποδοχής. Τόσο η δυσχερής οικονομική και πολιτική κατάσταση των χωρών προέλευσης και η ανάγκη για ζήτηση σε εργατικό δυναμικό ενός άγνωστου οικονομικού τομέα όσο και ο ευνοϊκότερος τρόπος πρόσβασης -δεδομένου το ότι υπήρχε δυσκολία στην προστασία των θαλάσσιων συνόρων- λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας τους με τις χώρες προέλευσης, συνέβαλαν σε τεράστιες εισροές αλλοδαπών προς τις μεσογειακές χώρες. Οι άμεσες συνέπειες αυτών των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών είναι εμφανείς στις δημογραφικές μας εξελίξεις. Η μαζική είσοδος και ενσωμάτωση - κάποιων από αυτών- των αλλοδαπών σε αναζήτηση εργασίας συντέλεσε στην επιβράδυνση της γήρανσης του πληθυσμού της Ελλάδας, σε ενίσχυση της γεννητικότητας και της δημογραφικής δυναμικότητας του, καθώς χάρη στον

αυξημένο αριθμό προσφύγων και μεταναστών αυξάνεται και ο πληθυσμός μας, σε σχέση με προηγούμενα έτη (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016).

Την τελευταία περίοδο, λόγω της ανάστατης κατάστασης σε μια σειρά χωρών γύρω από την Μεσόγειο και το εσωτερικό της, οι μαζικές αφίξεις αλλοδαπών στην χώρα μας δεν έχουν τέλος και η εκτόνωση της πρόσφατης οικονομικής κρίσης δεν στάθηκε εμπόδιο στον τερματισμό των αφίξεων τους. Μια μεγάλη πλειοψηφία παρατύπως εισερχομένων προέρχεται από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ασίας και της Αφρικής, καθώς υφίστανται συγκρούσεις στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.¹ Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2006-2015 εισήλθαν παρανόμως στην χώρα μας πάνω από 1,8 εκατομμύρια άτομα, ενώ απελάθηκαν 175 χιλιάδες. Η κατανομή των εισερχομένων διαφοροποιείται στις δύο υπο-περιόδους. Η πρώτη (2006-2011) αποτελείται από τους οικονομικούς μετανάστες που το ποσοστό τους φτάνει στο 50% και προέρχονται από Ευρωπαϊκή χώρα, κυρίως την Αλβανία. Ενώ, η δεύτερη (2012-2015) αποτελείται από υπηκόους τρίτων χωρών (Συρία, Ιράκ, Αφγανιστάν), αποτελούν το 80% του συνόλου και οι λόγοι που τους οδήγησαν στο να εγκαταλείψουν την χώρα τους και να εισέλθουν στο ελληνικό κράτος ήταν ο δικαιολογημένος φόβος δίωξης (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016).

Ελάχιστος είναι ο αριθμός των ελλήνων πολιτών που έχει μείνει ανεπηρέαστος από την όλη κατάσταση και μετά από μια δεκαετία κρίσης και λιτότητας, η πρόοδος φαίνεται να μοιάζει ακόμα μακρινό σενάριο. Ως επακόλουθο είναι η πρόκληση έντονης δυσαρέσκειας που έχει δημιουργηθεί στον ελληνικό λαό. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι για τους περισσότερους Έλληνες αυτή η έντονη δυσαρέσκεια δεν εκφράζεται σε αυτούς που ήρθαν στην Ελλάδα επικαλούμενοι την προστασία και την αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής (Human rights).

Οι Έλληνες, στην πλειοψηφία, διατηρούν θετική στάση απέναντι στις τεράστιες προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές. Πέρα από την κυβέρνηση και το ευνοϊκό νομικό πλαίσιο που έχει ψηφιστεί για την προστασία των προσφύγων, οι Έλληνες πολίτες ανέκαθεν διατηρούσαν μια ανθρωπιστική και φιλόξενη στάση απέναντι τους. Πιστεύουν ότι η μαζική εισροή προσφύγων και μεταναστών ευνοεί την οικονομική

¹ Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισερχόμενοι αλλοδαποί στο σύνολό τους δεν είχαν σαν κύριο προορισμό την Ελλάδα ούτε την εγκατάστασή τους σε αυτήν, την χρησιμοποιούσαν σαν 'πέρασμα' για να έχουν πρόσβαση σε πιο οικονομικά ισχυρές χώρες της Ε.Ε (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016).

κατάσταση της Ελλάδας και συμβάλλει στην ενίσχυση της πολιτισμικής ταυτότητάς της. Ακόμη, αναγνωρίζουν ότι οι μετανάστες προσπαθούν να ενταχθούν στην εργασιακή δραστηριότητα καταβάλλοντας περισσότερο κόπο από εκείνους και με χαμηλότερη αμοιβή. Όσο για τους πρόσφυγες, το 60% των ελλήνων πιστεύει ότι η αποδοχή τους αντικατοπτρίζει την ελληνική πολιτιστική αξία της αλληλεγγύης. Υπερισχύει ως επί το πλείστον η άποψη ότι οι πρόσφυγες είναι άτομα που χρήζουν ειδικής προστασίας και βοήθειας (Dixon, Hawkins, Juan-Torres, & Kimaram, 2019).

Οι «πολυπολιτισμικοί» λοιπόν έλληνες έρχονται σε αντίθεση με άτομα εθνικιστικών αντιλήψεων τα οποία τείνουν να εξαλείψουν κάθε ξένη επιρροή στο έδαφός τους, υποστηρίζοντας ακραίες λύσεις και τρόπους αντιμετώπισης της κατάστασης αυτής. Έχουν περισσότερες πιθανότητες σε σχέση με τους πολυπολιτισμικούς έλληνες να αγνοήσουν σε μεγάλο βαθμό τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κάθε βοήθεια προς τον συνάνθρωπο (Dixon, Hawkins, Juan-Torres, & Kimaram, 2019).

Στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας μου θα επικεντρωθώ κυρίως στον νομικό τρόπο που ακολούθησε η χώρα μας για την διαχείριση και αντιμετώπιση των προσφύγων που εισέρχονται στην επικράτειά της ζητώντας προστασία, ξεκινώντας όμως με την διευκρίνιση του όρου «πρόσφυγα». Στο τέλος της εργασίας θα παρατεθεί και η βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ορισμός του «πρόσφυγα»

1.1 Διάφοροι ορισμοί του όρου

Οι πρώτες διεθνείς συμφωνίες για την προστασία των προσφύγων δεν περιείχαν στο πλαίσιό τους έναν γενικά αποδεκτό ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα, αλλά έναν πιο συγκεκριμένο ορισμό για διάφορες κατηγορίες ατόμων (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Η συμφωνία της 12^{ης} Μαΐου 1926 αναφερόταν στους προ-πολεμικούς Ρώσους πρόσφυγες ή πρόσφυγες Nansen.² Ορίζει ότι «κάθε πρόσωπο ρώσικης καταγωγής που δεν απολαμβάνει πια την προστασία της κυβέρνησης των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών και δεν έχει άλλη ιθαγένεια». Οι προ πολεμικοί πρόσφυγες της Αρμενίας ή πρόσφυγες Nansen είναι «κάθε πρόσωπο αρμένικης καταγωγής, υπαγόμενο στην δικαιοδοσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που δεν απολαμβάνει πια της προστασίας της Κυβέρνησης της Τουρκικής Δημοκρατίας και δεν έχει κάποια άλλη ιθαγένεια» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Παρόμοιος ήταν και ο ορισμός της συμφωνίας της 30^{ης} Ιουνίου 1928. Η συμφωνία όριζε ότι οι ασσύριοι, ασσυροχαλδαίοι πρόσφυγες είναι «κάθε πρόσωπο ασσυριακής και ασσυρο-χαλδαϊκής καθώς και συριακής ή κουρδικής καταγωγής που δεν απολαμβάνει πλέον την προστασία του κράτους όπου ανήκε και που δεν έχει αποκτήσει κάποια άλλη ιθαγένεια». Οι Τούρκοι πρόσφυγες είναι «κάθε πρόσωπο που έχει καταγωγή από την Τουρκία, υπαγόμενο στην δικαιοδοσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, το οποίο δεν απολαμβάνει την προστασία της Δημοκρατίας της Τουρκίας και δεν έχει κάποια άλλη ιθαγένεια» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Ακόμη, η Σύμβαση της 28^{ης} Οκτωβρίου 1933 όριζε ότι Ισπανοί πρόσφυγες είναι «πρόσωπα τα οποία είναι ή ήσαν Ισπανοί υπήκοοι, χωρίς άλλη ιθαγένεια και αποδεικνύεται ότι δεν απολαμβάνουν της προστασίας της Ισπανικής Κυβέρνησης» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

² Η έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων αποτέλεσε επίσημη ενέργεια των πρώτων συμβατικών πράξεων για την προστασία των προσφύγων. Στις 5 Ιουλίου του 1922 υπογράφηκε η Συμφωνία για την Έκδοση Πιστοποιητικού Ταυτότητας για τους Ρώσους πρόσφυγες, γνωστή ως «Διαβατήριο Nansen» (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Η σύμβαση της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1938 όριζε ότι οι πρόσφυγες γερμανικής καταγωγής «είναι τα πρόσωπα που έχουν ή είχαν την γερμανική ιθαγένεια χωρίς να έχουν άλλη και αποδεδειγμένα δεν μπορούν να απολαμβάνουν την προστασία της Κυβέρνησης της Γερμανίας». Οι «απάτριδες των οποίων το καθεστώς δεν ρυθμίζεται από προηγούμενες Συμβάσεις ή Συμφωνίες, που εγκατέλειψαν την Γερμανική επικράτεια όπου διέμεναν και που αποδεδειγμένα δεν μπορούν να απολαμβάνουν της προστασίας της Γερμανικής Κυβέρνησης». Στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού αυτού δεν συμπεριλαμβάνονται πρόσωπα τα οποία εγκαταλείπουν την Γερμανία για λόγους προσωπικού κέρδους (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Το Πρωτόκολλο της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1939 αναφέρεται στους Αυστριακούς πρόσφυγες, στα θύματα δίωξης ναζιστών. Τα πρόσωπα που «είχαν την αυστριακή ιθαγένεια και δεν έχουν άλλη και δεν δύνανται αποδεδειγμένα να απολαμβάνουν της προστασίας της Γερμανικής κυβέρνησης καθώς και οι απάτριδες των οποίων το καθεστώς δεν ρυθμίζεται από προηγούμενες Συμβάσεις ή Συμφωνίες, που εγκατέλειψαν εδάφη τα οποία αποτελούσαν πρώην έδαφος της Αυστρίας, όπου είχαν εγκατασταθεί και δεν απολαμβάνουν της προστασίας της Γερμανικής Κυβέρνησης». Δεν συμπεριλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού αυτού πρόσωπα που εγκαταλείπουν την Αυστρία για λόγους προσωπικού κέρδους (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Οι πρόσφυγες που είδαμε παραπάνω είναι γνωστοί ως «καταστατικοί πρόσφυγες», σε βαθμό που δεν προβάλλονται οι λόγοι για τους οποίους ένα άτομο αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του και να ζητήσει άσυλο αλλού, αλλά εμμένουν στην παρουσίαση μιας πραγματικής κατάστασης. Στην συνέχεια, υπεισέρχονται ιδεολογικά και γεωγραφικά στοιχεία παράλληλα με τα πραγματικά (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Έτσι, σύμφωνα με το Καταστατικό της Διεθνούς Οργάνωσης Προσφύγων, ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται σε πρόσωπα που εγκατέλειψαν την χώρα της προηγούμενης διαμονής τους και ασχέτως αν διατήρησαν την ιθαγένειά τους εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Υπήρξαν θύματα ναζιστικού ή φασιστικού καθεστώτος την περίοδο του Β'ΠΠ (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

- Όσοι θεωρήθηκαν πρόσφυγες πριν την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου για λόγους φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας και πολιτικών πεποιθήσεων (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).
- Όσοι ζούσαν στην Γερμανία ή την Αυστρία και υποχρεώθηκαν να φύγουν. Τα άτομα αυτά ήταν θύματα της ναζιστικής θηριωδίας, Εβραϊκής καταγωγής, αλλοδαποί ή ανιθαγενείς (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).
- Ορφανά πολέμου ή παιδιά που οι γονείς τους απουσίαζαν από την χώρα καταγωγής τους (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Στις 28 Ιουλίου του 1951 υπογράφηκε η Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων που ορίζει ποιος είναι πρόσφυγας, τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ένα πρόσωπο για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και τις αρμοδιότητες των εθνών που χορηγούν άσυλο. Αποτελεί το βασικό νομικό κείμενο που έχει υπογραφεί μέχρι σήμερα από 131 Συμβαλλόμενα μέλη, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα και το οποίο καταρτίστηκε στο πλαίσιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες που ιδρύθηκε το 1950 από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998). Η Σύμβαση του 1951 περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις οι οποίες ορίζουν τα κριτήρια που πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούμενου άσυλο ώστε να αναγνωριστεί πρόσφυγας. Οι διατάξεις αυτές χωρίζονται σε τρία μέρη, στις ρήτρες ορισμού, τις ρήτρες παύσης και τις ρήτρες αποκλεισμού, τις οποίες θα αναλύσουμε στην συνέχεια (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Ξεκινώντας με τις ρήτρες ορισμού, σύμφωνα με το άρθρο 1Α (1) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο που έχει θεωρηθεί πρόσφυγας κατ' εφαρμογή των Συμφωνιών της 12^{ης} Μαΐου 1926 και της 30^{ης} Ιουνίου 1928 ή κατ' εφαρμογή των Συμβάσεων της 28^{ης} Οκτωβρίου 1933 και της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1938 και του Πρωτοκόλλου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1939 ή επίσης κατ' εφαρμογή του Καταστατικού της Διεθνούς Οργάνωσης για τους Πρόσφυγες (Σύλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996). Το άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης έδωσε έναν «νέο» και πιο γενικό ορισμό του πρόσφυγα, όπου συμπεριλαμβάνει πολλές κατηγορίες προσφύγων. Σύμφωνα με

αυτόν, ο όρος εφαρμόζεται σε « κάθε πρόσωπο που εγκατέλειψε τον τόπο καταγωγής του σαν συνέπεια από γεγονότα που έλαβαν χώρα πριν τις 1^η Ιανουαρίου 1951 και είχε δικαιολογημένο φόβο διώξεως.³ Υπήρχε φόβος λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων να βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα.⁴ Ακόμη, δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας αυτής ή εάν δεν έχει κάποια υπηκοότητα και βρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους κατοικίας του, δεν δύναται ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν»⁵ (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Όμως, το πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης τροποποίησε σε μικρό βαθμό την Σύμβαση του 1951 και την έθεσε σε ισχύ για πρόσφυγες χωρίς κανένα γεωγραφικό και χρονικό περιορισμό. Επιπρόσθετα, επέκτεινε την εφαρμογή της έννοιας του πρόσφυγα σε άτομα από διάφορες περιοχές του κόσμου. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 1(2) του

³ Ο δικαιολογημένος φόβος διώξης συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχουν κατοχυρωθεί από παγκόσμιες συμβάσεις. Ο δικαιολογημένος φόβος πρέπει να βασίζεται στην δίωξη, απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση του ατόμου ως πρόσφυγα. Μια δίωξη μπορεί να έχει την μορφή πράξεων σωματικής, ψυχικής ή σεξουαλικής βίας και απειλής κατά της ζωής, διακρίσεις εις βάρος μιας κατηγορίας ατόμων από αστυνομικά, δικαστικά και νομικά μέτρα, απεριόριστες συλλήψεις για ανάκριση, φυλάκιση του ατόμου και περιορισμός της φυσικής ελευθερίας του. Στους βασικούς λόγους δικαιολογημένου φόβου διώξης συγκαταλέγεται και η ανικανότητα του κράτους καταγωγής να παρέχει προστασία (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Ακόμη, σοβαρός λόγος διώξης μπορεί να θεωρηθεί και η παραβίαση της ελευθερίας από βασανιστήρια ή άλλη σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση, της ελευθερίας από την δουλεία, της ελεύθερης σκέψης, της θρησκείας και της αυθαίρετης σύλληψης και κράτησης (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

⁴ Το άρθρο τονίζει ότι για την αναγνώριση ενός προσώπου ως πρόσφυγα θα πρέπει να βρίσκεται έξω από την χώρα ιθαγένειάς του ή αν δεν έχει ιθαγένεια έξω από την χώρα της τελευταίας του διαμονής. Όταν ένα άτομο βρίσκεται εντός της εδαφικής δικαιοδοσίας της χώρας καταγωγής του, δεν μπορεί να επικαλεσθεί διεθνής προστασία. Όσο βρίσκεται στην χώρα του, τότε μπορεί να επικαλεσθεί μόνο εθνική προστασία εφόσον φέρει την ιθαγένεια της συγκεκριμένης χώρας. Ωστόσο, η Σύμβαση προστατεύει μόνο τα άτομα εκείνα που δεν επικαλούνται προστασία από καμία χώρα (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

⁵ Ο πρόσφυγας αφενός δεν μπορεί να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής, καθώς υπάρχει ο φόβος να συλληφθεί κατά την επιστροφή του σε αυτή και αφετέρου δεν επιθυμεί να επιστρέψει λόγω του φόβου ότι αν επιστρέψει θα διωχθεί (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Πρωτοκόλλου, ο όρος πρόσφυγας είναι « κάθε πρόσωπο το οποίο συμπίπτει με τον ορισμό που δόθηκε από το πρώτο άρθρο της Σύμβασης του 1951, αφαιρώντας από αυτό την φράση ‘‘σαν συνέπεια από γεγονότα που έλαβαν χώρα πριν την 1^η Ιανουαρίου του 1951’’» (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

1.1.1 Ρήτρες παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα

Το άρθρο 1Γ της Σύμβασης του 1951 προβάλλει τις λεγόμενες «ρήτρες παύσης» σύμφωνα με τις οποίες ένα πρόσωπο παύει να είναι πρόσφυγας. Οι ρήτρες παύσης βασίζονται στην εκτίμηση ότι η διεθνής προστασία δεν είναι αναγκαία για όλους αλλά μόνο για εκείνους που δικαιούνται πραγματικά διεθνής προστασία, έτσι σε άτομα που δεν καταγράφονται οι προϋποθέσεις της ιδιότητας του πρόσφυγα παύει να υφίσταται η διεθνής προστασία για αυτούς (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Οι λόγοι για τους οποίους παύει να αναγνωρίζεται το άτομο ως πρόσφυγας είναι αρχικά:

- Το άρθρο 1Γ (1) της Σύμβασης του 1951, το οποίο ορίζει «Εκούσια εκ νέου χρήση εθνικής προστασίας της χώρας που είχε την υπηκοότητα». Η παραπάνω ρήτρα παύσης αναφέρεται στον πρόσφυγα που χρησιμοποιεί εθνική προστασία, συνεπώς το άτομο αυτό δεν έχει πια ανάγκη την διεθνή προστασία. Βασικά στοιχεία για αυτή τη προϋπόθεση είναι η οικεία βούληση, η πρόθεση του ατόμου και εκ νέου χρήση, το άτομο δηλαδή να επιθυμεί πραγματικά να αποκτήσει την προστασία της χώρας του και να μην είναι συνέπεια καταναγκασμού, καθώς στην κατηγορία αυτή δεν εμπίπτουν ενέργειες που αποτελούν προϊόν υποχρέωσης του πρόσφυγα όπως υποβολή αίτησης για εθνικό διαβατήριο (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Η κατοχή εθνικού διαβατηρίου με σκοπό την επιστροφή θεωρείται ότι τερματίζει το καθεστώς του πρόσφυγα (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Άρθρο 1Γ' (2) της Σύμβασης του 1951 : «Εκούσια επανάκτηση της ιθαγένειας, την οποία έχει χάσει». Αυτή η ρήτρα παύσης εφαρμόζεται σε

περιπτώσεις όπου ο πρόσφυγας, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης, είχε απολέσει την ιθαγένεια της χώρας του και την επανάκτησε με δική του θέληση. Συνεπώς, του αφαιρείται η ιδιότητα του πρόσφυγα με την επανάκτηση της ιθαγένειας που είχε χάσει στο παρελθόν (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

- Άρθρο 1Γ' (3) της Σύμβασης του 1951: «Απόκτηση νέας ιθαγένειας και ένταξη του ατόμου στην προστασία που του παρέχει η νέα χώρα».⁶ Η τρίτη ρήτρα παύσης απορρέει από την αρχή ότι ένα πρόσωπο που δέχεται εθνική προστασία, δεν έχει ανάγκη την διεθνή προστασία. Πρόσφυγας που ζει σε μία χώρα δύναται να αποκτήσει την ιθαγένεια της χώρας αυτής. Σε περίπτωση που συμβεί αυτό, το καθεστώς του πρόσφυγα παύει να ισχύει για αυτόν από την στιγμή που η νέα ιθαγένεια του παρέχει την προστασία της εν λόγω χώρας (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Άρθρο 1Γ (4) της Σύμβασης του 1951: «Εκούσια επανεγκατάσταση στην χώρα την οποία είχε εγκαταλείψει στο παρελθόν για λόγους δικαιολογημένου φόβου δίωξης».⁷ Σύμφωνα με την παρούσα ρήτρα, ο πρόσφυγας επιθυμεί να επιστρέψει στην προηγούμενη χώρα διαμονής του με σκοπό την μόνιμη εγκατάσταση. Η προσωρινή επίσκεψη του πρόσφυγα στην προηγούμενη χώρα διαμονής του με ταξιδιωτικό έγγραφο στα χέρια του που εκδόθηκε στη χώρα διαμονής του, δεν συνιστά επανεγκατάσταση και συνεπώς δεν τερματίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα στο πρόσωπό του (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Άρθρο 1Γ' (5) της Σύμβασης του 1951: «Άτομα ως προς τα οποία έπαψαν να υφίστανται οι προϋποθέσεις που τους οδήγησαν στην αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα».⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι το παρόν εδάφιο δεν

⁶ Σε περίπτωση που ένα πρόσωπο παύει να αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας, λόγω απόκτησης νέας ιθαγένειας και στη συνέχεια προβάλλει δικαιολογημένο φόβο δίωξης στην χώρα της νέας του ιθαγένειας, τότε το καθεστώς του πρόσφυγα πρέπει να καθοριστεί ως προς την χώρα της νέας του ιθαγένειας (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

⁷ Η συγκεκριμένη ρήτρα παύσης εφαρμόζεται και στους έχοντες ιθαγένεια πρόσφυγες και στους ανιθαγενείς (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

⁸ Με τον όρο «προϋποθέσεις» νοούνται οι αλλαγές σε μια χώρα που θεωρούνται ως σοβαροί φόβοι δίωξης (Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

ισχύει στην περίπτωση των προσφύγων που εμπίπτουν στην παράγραφο Α του παρόντος άρθρου»⁹ (Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

- Άρθρο 1Γ' (6) της Σύμβασης του 1951: «Ανιθαγενείς ως προς τους οποίους έπαψαν να υφίστανται οι λόγοι για τους οποίους αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες».¹⁰ Η τελευταία ρήτρα παύσης είναι σχεδόν αντίστοιχη με την πέμπτη, με μόνη διαφορά ότι η μία αφορά άτομα που έχουν ιθαγένεια, ενώ η άλλη αναφέρεται σε μη έχοντες καμία ιθαγένεια και μπορούν να επιστρέψουν στην χώρα της προηγούμενης διαμονής τους (Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

1.1.2 Ρήτρες αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα

Με βάση τις ρήτρες αποκλεισμού, τα άτομα που εμπίπτουν στις κατηγορίες που θέτει το άρθρο 1 Δ', Ε' και Στ' της Σύμβασης αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα. Συγκεκριμένα:

- Σύμφωνα με το άρθρο 1Δ: «Εκείνοι που απολαμβάνουν της προστασίας ή της βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών».¹¹ Πρόκειται για τα άτομα που δέχονται προστασία από όργανα ή οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών.¹² Το καθεστώς του πρόσφυγα απολαύει προστασία στα άτομα αμέσως μετά την λήξη της

⁹ Η συγκεκριμένη ρήτρα εξαιρεί την ειδική περίπτωση που το άτομο μπορεί να υποστεί σοβαρή δίωξη στο παρελθόν και λόγω αυτού δεν παύει να αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας, ασχέτως αν μεσολάβησαν στην χώρα του θεμελιώδεις αλλαγές. Η ειδική περίπτωση αυτή είναι η αναφορά στο άρθρο 1Α (1) της Σύμβασης και εφαρμόζεται στους καταστατικούς πρόσφυγες, οι οποίοι αποτελούσαν την πλειονότητα των προσφύγων (Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

¹⁰ Οι λόγοι ή οι προϋποθέσεις, οι δικαιολογημένοι φόβοι δίωξης (Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

¹¹ Αξίζει να διευκρινιστεί ότι από την συγκεκριμένη ρήτρα δεν υπάγονται όσοι τυγχάνουν προστασίας ή βοήθειας από τον Υπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

¹² Από τα όργανα και τις οργανώσεις του ΟΗΕ δεν συμπεριλαμβάνεται η ΔΟΠ, διότι δεν υπήρχε μετά την υπογραφή της Σύμβασης (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

προστασίας ή της αρωγής από όργανα και οργανισμούς (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

- Το άρθρο 1Ε της Σύμβασης απέκλειε τα άτομα που: « θεωρούνται ότι δεν έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας». Πρόκειται για άτομα που ενώ βρίσκονται έξω από την χώρα τους λόγω φόβου διώξεως, απολαμβάνουν στην χώρα υποδοχής καθεστώς αντίστοιχο με εκείνο των υπηκόων της, χωρίς όμως να έχουν αποκτήσει την ιθαγένεια της χώρας αυτής.¹³ Επομένως, τα άτομα αυτά εφόσον διαθέτουν όμοια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους υπηκόους της χώρας υποδοχής δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας και δεν τους αναγνωρίζεται η ιδιότητα του πρόσφυγα (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).
- Στο άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης αναφέρονται οι κατηγορίες ατόμων που υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι δεν αξίζουν διεθνούς προστασίας και στερούνται την ιδιότητα του πρόσφυγα, καθώς έχουν διαπράξει σοβαρά εγκλήματα.¹⁴ Πρόκειται για πρόσωπα που βλάπτουν σοβαρά την ανθρωπότητα, θέτοντας σε κίνδυνο την ζωή και την σωματική ακεραιότητα. Τα άτομα αυτά έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης και εγκλήματα πολέμου, καθώς και σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας υποδοχής ή πριν εισέλθουν σε αυτήν.¹⁵ Ακόμη, έχουν πράξει ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

¹³ Πρόκειται για άτομα που ονομάζονται «εθνικοί πρόσφυγες», καθώς έχουν την ίδια εθνική καταγωγή με τους υπηκόους της χώρας υποδοχής (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

¹⁴ Η φράση «σοβαροί λόγοι» δείχνει ότι στην αντίθετη περίπτωση, το άτομο μπορεί με διάφορα μέσα να αποδείξει την αθωότητά του. Σε αυτή τη περίπτωση, αρκεί η αρμόδια χώρα να έχει αποδείξεις που αποδεικνύεται η ενοχή του για την αποφυγή τέτοιων καταστάσεων (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

¹⁵ Το αδίκημα που διέπραξε ο αιτών άσυλο θα πρέπει να μην είναι πολιτικό. Για να καθοριστεί εάν ένα έγκλημα είναι πολιτικό ή όχι λαμβάνεται υπόψη η προσωπικότητα του ατόμου, οι πολιτικές του πεποιθήσεις, το κίνητρο και η φύση της εγκληματικής πράξης (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998). Ο φόνος, η ληστεία ή η ένοπλη ληστεία είναι τα κύρια ποινικά αδικήματα για τα οποία το άτομο αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

1.2 Ο ορισμός του «πρόσφυγα» σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία

Οι ελληνικές αρχές έσπευσαν με την σειρά τους να διαχειριστούν το μείζονος σημασίας προσφυγικό ζήτημα και τις υπέρογκες αιτήσεις ασύλου που κατατέθηκαν στο έδαφος τους. Όμως, τα αιτήματα ασύλου που έγιναν δεκτά στην χώρα μας ως χώρα υποδοχής είχαν άμεση εξάρτηση με την αναγνώριση του εκάστοτε προσώπου ως πρόσφυγα. Αρχικά, θα πρέπει να γίνει αναφορά στον ορισμό που δίνει η ελληνική νομοθεσία στο πρόσωπο αλλοδαπού που πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωριστεί πρόσφυγας. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 2452/1996 « ο αλλοδαπός ο οποίος με τον οποιοδήποτε τρόπο βρίσκεται εντός ελληνικού εδάφους και ζητεί άσυλο στην χώρα μας, εφόσον έχει εγκαταλείψει την χώρα καταγωγής του επειδή είχε δικαιολογημένο φόβο διώξεως λόγω, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, του παρέχεται άσυλο και αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης» (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Ωστόσο, το Προεδρικό Διάταγμα 141/2013 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των αλλοδαπών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για το ενιαίο καθεστώς για πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση)» (ΦΕΚ 226, τ.Α') ρυθμίζει αναλυτικά τις προϋποθέσεις χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Όμως, για την εφαρμογή του συγκεκριμένου διατάγματος αλλά και αυτό που μας απασχολεί στο συγκεκριμένο κεφάλαιο είναι να γίνει αποσαφήνιση του όρου «πρόσφυγα» ή αλλιώς του «αιτούντα άσυλο». Σύμφωνα με το άρθρο 2, πρόσφυγας «είναι ο αλλοδαπός ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του

και δεν μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να τεθεί υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, βρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν κα ο οποίος δεν έχει πρόσβαση στο άρθρο 12»¹⁶ (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013). Ως αιτών άσυλο «είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής, ο οποίος δηλώνει προφορικά ή εγγράφως μπροστά σε οποιαδήποτε ελληνική αρχή, στα σημεία εισόδου στην ελληνική επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητά άσυλο ή επικουρική προστασία στην χώρα μας ή με οποιαδήποτε τρόπο επικαλείται την αρχή της μη επαναπροώθησης σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης» και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του δεν επιτρέπεται με τον οποιοδήποτε τρόπο η απομάκρυνσή του από την χώρα (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Ακόμη, σημαντική είναι και η διαφορά μεταξύ «αιτών διεθνή προστασία» και «δικαιούχου διεθνής προστασίας». Ως «αιτών διεθνής προστασίας» θεωρείται ο αλλοδαπός, ο οποίος υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ κατ' εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 343/2003 του Συμβουλίου, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (L 050/25.2.2003), ή σε άλλο κράτος που δεσμεύεται από και εφαρμόζει τον ως άνω κανονισμό, και μεταφέρεται στην Ελλάδα βάσει των διατάξεων του ως άνω Κανονισμού. Ως «δικαιούχος διεθνούς προστασίας» είναι το άτομο στο οποίο έχει χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013). Αξιοσημείωτη είναι, σύμφωνα με το παρόν άρθρο και η έννοια του «καθεστώτος του πρόσφυγα». Είναι η αναγνώριση από την αρμόδια ελληνική αρχή ενός αλλοδαπού ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 12, ένας αλλοδαπός ή ανιθαγενής δεν απολαμβάνει το καθεστώς του πρόσφυγα επειδή εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1 Δ',Ε και Στ' της Σύμβασης της του 1951 (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Το άρθρο 2 της Οδηγίας δίνει έναν ακόμα ορισμό με την επιφύλαξη του άρθρου 17.¹⁷ Έτσι, «πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία» είναι ο αλλοδαπός ή ο ανιθαγενής που δεν πληροί τα κριτήρια για να την αναγνώρισή του ως πρόσφυγας αλλά συντρέχουν σοβαροί λόγοι από τους οποίους πιστεύεται ότι αν επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, κινδυνεύει να δεχτεί σοβαρή βλάβη κατά την έννοια του άρθρου 15.¹⁸ Ακόμα δεν δύναται ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να τεθεί υπό την προστασία της εν λόγω χώρας (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013). Το, «καθεστώς επικουρικής προστασίας» είναι η αναγνώριση από την αρμόδια ελληνική αρχή ενός αλλοδαπού ή ανιθαγενούς ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013).

Κλείνοντας το παρόν κεφάλαιο, σύμφωνα με τον νόμο 4251/2014 (Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις) και το άρθρο 1 πρόσφυγας είναι «κάθε πολίτης τρίτης χώρας με ιθαγένεια ή χωρίς όπου στο πρόσωπό του πληρούνται τα κριτήρια εφαρμογής του άρθρου 1Α της Σύμβασης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014). Με βάση το ίδιο άρθρο, «δικαιούχος διεθνούς προστασίας» είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής που του έχει χορηγηθεί από αρμόδια ελληνική αρχή το καθεστώς του πρόσφυγα -έπειτα από αίτηση του ενδιαφερόμενου- ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας. Ο «δικαιούχος επικουρικής προστασίας» είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής που δεν πληροί τα κριτήρια για την χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα αλλά συντρέχουν στο πρόσωπό του σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι σε περίπτωση επιστροφής στην χώρα καταγωγής του κινδυνεύει να υποστεί σκληρή και

¹⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 17, ένας αλλοδαπός ή ανιθαγενής δεν δικαιούται επικουρικής προστασίας όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι διέπραξε έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, κατά της ειρήνης και εγκλήματα πολέμου, έχει κατηγορηθεί για διάπραξη σοβαρού εγκλήματος πριν την είσοδό του στην εν λόγω χώρα, ευθύνεται για πράξεις που είναι αντίθετες με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια μιας χώρας (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013).

¹⁸ Από το παρόν άρθρο προκύπτει ότι η σοβαρή βλάβη παίρνει την μορφή εκτέλεσης ή επιβολής θανατικής ποινής, βασανιστηρίων ή απάνθρωπης και εξευτελιστικής, σκληρής μεταχείρισης και τιμωρίας του αιτούντος άσυλο στην χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του καθώς και σοβαρής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας του ατόμου (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013).

απάνθρωπη κακομεταχείριση (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα δικαιώματα των προσφύγων

2.1 Οι Διεθνείς Συνθήκες και η κύρωση τους στην Ελλάδα

2.1.1 Τα δικαιώματα των προσφύγων πριν την χορήγηση ασύλου

Την βάση του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων αποτελούν η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, που τροποποιεί την Σύμβαση σε μικρό βαθμό. Η Ελλάδα κύρωσε τις δύο αυτές συμβάσεις, την Σύμβαση του 1951 με το ν.δ 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201, τεύχος Α΄) και το Πρωτόκολλο του 1967 με το α.ν 389/1968 «Περί κυρώσεως του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης της 31.1.1967 εν σχέσει προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων» (ΦΕΚ 125, τεύχος Α΄) (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να εφαρμόζουν τις διατάξεις της Σύμβασης σχετικά με τους αιτούντες άσυλο χωρίς καμία διάκριση λόγω φυλής, θρησκείας και χώρας καταγωγής του εκάστοτε προσώπου» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 6: «Στο παρόν άρθρο συνεπάγεται ότι είναι αναγκαίο να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις -ιδίως εκείνες που αναφέρονται στην διάρκεια και στις συνθήκες της συνήθους διαμονής- τις οποίες ο ενδιαφερόμενος θα όφειλε να πληροί, εάν δεν ήταν πρόσφυγας, για να του εξασφαλιστεί το δικαίωμα, εκτός από τις προϋποθέσεις που είναι αδύνατο από την φύση τους να συγκεντρωθούν από πρόσφυγες» (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Άρθρο 7: «Σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση και το συγκεκριμένο άρθρο κάθε Συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να χορηγεί στους αιτούντες άσυλο που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ένα νομικό καθεστώς αντίστοιχο με εκείνο που χορηγείται στους αλλοδαπούς γενικότερα»¹⁹ (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Άρθρο 9: «Σύμφωνα με το παρόν άρθρο, σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης όπως είναι η διένεξη πολέμου και άλλες σοβαρές περιπτώσεις, το συμβαλλόμενο κράτος δύναται να λάβει προσωρινά μέτρα τα οποία είναι απαραίτητα για την ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας στους αιτούντες άσυλο καθόσον το αίτημά τους για χορήγηση ασύλου εκκρεμεί» (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Το 1950 δημιουργήθηκε στη Γενεύη από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Η λειτουργία της ξεκίνησε στις 1 Ιανουαρίου του 1951. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών συνεργάζεται με την χώρα μας- καθώς η Ελλάδα αποτελεί συμβαλλόμενο μέλος της - σε θέματα προστασίας των αιτούντων άσυλο που φτάνουν στο ελληνικό έδαφος. Ωστόσο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα και υπεύθυνη για την καταγραφή των προσφύγων και την εξέταση των αιτημάτων ασύλου είναι η κυβέρνηση της εκάστοτε χώρας που αποτελεί μέλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ (The UN Refugee Agency (UNHCR)| help Greece). Επιτελεί το σημαντικότερο έργο της που είναι η υιοθέτηση δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, κατά την υιοθέτηση των διαδικασιών καθορισμού του πρόσφυγα ο κατάλογος με τα μέσα επίτευξης του στόχου αυτού (Ύπατη Αρμοστεία

¹⁹ Το νομικό καθεστώς και η εξασφάλιση εθνικής προστασίας διαφέρουν από κράτος σε κράτος και διαμορφώνονται ανάλογα με την εκάστοτε χώρα (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998). Ο κατάλογος αυτός συμπεριλαμβάνει τα εξής:

- Είναι απαραίτητο όλα τα αιτήματα για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα να εξεταστούν στο πλαίσιο των ειδικά υιοθετημένων διαδικασιών. Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης οφείλουν να έχουν πλήρη επίγνωση του έργου τους αλλά και κατανόηση των περιστάσεων της υπόθεσης του αιτούμενου άσυλο (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Πρέπει να παρέχονται στον αιτούμενο άσυλο όλες οι απαραίτητες διευκολύνσεις για να παρουσιάσει αυτοπροσώπως την υπόθεσή του στην αρμόδια αρχή, η οποία θα αποφασίσει επί της τελικής απόφασης. Παρέχεται επίσης στον υπεύθυνο της συνέντευξης η δυνατότητα διαπίστωσης του τρόπου συμπεριφοράς και αντίδρασης του αιτούμενου άσυλο καθώς και η δυνατότητα υποβολής συμπληρωματικών ή επεξηγηματικών ερωτήσεων (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Η μεταβίβαση πληροφοριών από τους αιτούμενους άσυλο στις αρχές είναι εμπιστευτικού χαρακτήρα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από αυτές μόνο για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, προκειμένου δηλαδή να καθοριστεί αν ο ισχυρισμός του αιτούμενου πληροί τα κριτήρια για την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα αλλά και για την αποδοχή της αίτησης ασύλου (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Οι αιτούμενοι άσυλο πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με την διαδικασία υποβολής αιτήματος ασύλου από τους αξιωματούχους της μεταναστευτικής υπηρεσίας με τους οποίους επικοινωνούν. Η κατοχή σαφέστατων οδηγιών από τους αξιωματούχους περί αντιμετώπισης των προσώπων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των διεθνών κειμένων είναι απαραίτητη και υποχρέωση τους είναι να επιτρέψουν στους αιτούμενους άσυλο την παραμονή τους στην χώρα και την προσφυγή για την υπόθεσή τους σε ανώτερη αρχή (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Πρέπει να διασφαλίζεται η παροχή στους αιτούμενους άσυλο όλων των αναγκαίων διευκολύνσεων συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών αρμόδιου διερμηνέα αλλά και η πρόσβασή τους στον αρμόδιο εκπρόσωπο της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

- Απαγορεύεται η φυγή του αιτούντα άσυλο από την χώρα μέχρι την έκδοση απόφασης επί του αρχικού αιτήματος ασύλου, εκτός από περιπτώσεις που η αρμόδια αρχή κρίνει ότι ένα αίτημα είναι καταχρηστικό. Θα πρέπει να επιτραπεί στον αιτούντα άσυλο η παραμονή του στην χώρα όσο εκκρεμεί η εξέταση της υπόθεσής του από την ανώτερη διοικητική αρχή (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Κοινοποιείται στον αιτούντα άσυλο κάθε απόφαση περί του αιτήματος του. Σε περίπτωση που το αίτημα του γίνει δεκτό εκδίδονται τα αναγκαία έγγραφα που πιστοποιούν την ιδιότητα του ως πλέον πρόσφυγα (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Είναι απαραίτητο να υπάρχει η δυνατότητα προσφυγής ή η αναθεώρηση κάθε απορριπτικής απόφασης που αφορά την προσφυγική αναγνώριση. Οι λόγοι για τους οποίους ένα αίτημα απορρίφθηκε πρέπει να γνωστοποιούνται στο συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με την δυνατότητα προσφυγής ή αναθεώρησης (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Η διαδικασία για την εξέταση των προφανώς αβάσιμων ή καταχρηστικών αιτημάτων ασύλου πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια. Πρώτον, θα πρέπει η αρχή που είναι υπεύθυνη για την τελική απόφαση καταχρηστικού ή αβάσιμου αιτήματος και μη να είναι ίδια με αυτήν που αποφασίζει για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Δεύτερον, δικαιούται ο αιτούμενος άσυλο μιας πλήρους προσωπικής συνέντευξης από ειδικευμένο αξιωματούχο που ανέλαβε την υπόθεση του. Τρίτον, παρέχεται στον αιτούντα άσυλο κάθε δυνατότητα αναθεώρησης της απορριπτικής απόφασης πριν απαγορευτεί σε αυτόν η δυνατότητα εισόδου στην χώρα ασύλου ή πριν απομακρυνθεί με βίαιο τρόπο από το έδαφος της εν λόγω χώρας (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).
- Πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα εξέτασης αιτημάτων ασύλου σε ευάλωτες ομάδες που είναι περισσότερο επιρρεπείς σε κινδύνους όπως είναι οι γυναίκες πρόσφυγες, οι μη συνοδευόμενοι ανήλικοι, άτομα τα οποία λόγω των γεγονότων που συνέβησαν στο να διωχθούν από την χώρα τους έχουν υποστεί σοβαρές πνευματικές και ψυχικές διαταραχές καθώς και άτομα με

ειδικές ανάγκες (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

Η Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε την Διεθνή Σύμβαση περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων στις 20 Νοεμβρίου 1963, η οποία επιβεβαιώνει την παύση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου και εξασφαλίζει την ισότιμη μεταχείριση όλων των ανθρώπων για τα κράτη μέλη που την έχουν επικυρώσει ανεξαρτήτως οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, καθώς και την διατήρηση της αξιοπρέπειας στο πρόσωπό τους. Η Σύμβαση κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν.δ 494/1970 (ΦΕΚ Α' 77) (Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003). Με βάση το άρθρο 2 της Σύμβασης: «Τα κράτη μέλη οφείλουν να τερματίσουν τις φυλετικές διακρίσεις και να προβούν χωρίς καθυστέρηση στην λήψη μέτρων νομικής φύσεως που τείνουν στην εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων. Για την επίτευξη αυτού, οι δημόσιες αρχές και τα δημόσια ιδρύματα είτε εθνικά είτε τοπικά πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους για την υιοθέτηση πολιτικών μέτρων τα οποία θα ακυρώσουν νόμους που ευνοούν τις φυλετικές διακρίσεις» (Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).

Άρθρο 4: «Τα κράτη μέλη οφείλουν να καταδικάζουν κάθε προπαγανδιστική ενέργεια που σχετίζεται με θεωρίες περί ανωτερότητας μιας φυλής ή ομάδος προσώπων ενός χρώματος ή εθνολογικής προελεύσεως, καθώς μια τέτοια κατάσταση δικαιολογημένα οδηγεί στο φυλετικό μίσος και σε κάθε μορφή διάκρισης. Ακόμη, απαγορεύεται ρητά η προώθηση παράνομων οργανώσεων οι οποίες επιτρέπουν τις φυλετικές διακρίσεις στο πλαίσιο προπαγανδιστικών δραστηριοτήτων» (Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).

Άρθρο 5: «Κάθε συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση οφείλει να απαγορεύει κάθε μορφή φυλετικών διακρίσεων και να εγγυηθεί το δικαίωμα ισότητας του κάθε ατόμου χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος ή εθνικής και εθνολογικής προελεύσεως. Θα πρέπει να έχει το δικαίωμα της προσωπικής ασφάλειας και προστασίας από το κράτος που αναζητά άσυλο κατά της βιαιοπραγίας και της σωματικής βλάβης εις βάρος του είτε αυτή προήλθε από κρατικό αξιωματούχο είτε από άλλο άτομο, ομάδα ή ίδρυμα» (Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).

Το σημαντικότερο όργανο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το Συμβούλιο αυτό έχει υιοθετήσει αρκετές Συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια από τις κυριότερες είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή αλλιώς Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΣΔΑ), που ιδρύθηκε το 1950. Η χώρα μας κύρωσε την ΕΣΔΑ με το ν.δ 53/1974 (ΦΕΚ Α! 256/19.9 – 20.9.1974) (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 1997). Στη συνέχεια η Ελλάδα κύρωσε το πρώτο πρόσθετο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ με το ν.δ 53/1974 (ΦΕΚ 256/Α΄) (Νομοθετικό Διάταγμα 53/1974). Δυνάμει του άρθρου 2 και 3 της ΕΣΔΑ: «Η οποιαδήποτε απομάκρυνση ενός προσώπου, είτε στα σύνορα είτε εντός της επικρατείας ενός κράτους όπου δύναται να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση απαγορεύεται καθώς αντιβαίνει σε οποιαδήποτε από τις διατάξεις της παρόντος Σύμβασης»²⁰ (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Δυνάμει της ΕΣΔΑ και σύμφωνα με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ: «Απαγορεύονται οι συλλογικές απελάσεις καθώς αντιβαίνουν σε οποιαδήποτε διάταξη της ΕΣΔΑ (Νομοθετικό Διάταγμα 53/1974).

Άρθρο 5 παρ 1: « Δικαίωμα κάθε αιτούντα άσυλο στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια. Απαγορεύεται η στέρηση ελευθερίας παντός προσώπου, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Μετά από καταδίκη αρμόδιου δικαστηρίου (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

²⁰Στο άρθρο 2, η προοπτική του θανάτου μόλις το άτομο επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του είναι κάτι βέβαιο και αδιαμφισβήτητο, ενώ στις υποθέσεις που αφορούν το άρθρο 3 πρέπει να υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι το άτομο που πρόκειται να απομακρυνθεί υπάρχει κίνδυνος να υποστεί βασανιστήρια κατά την άφιξή του ή άλλες απάνθρωπες πράξεις και μορφές κακομεταχείρισης (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014). Μια κατάσταση γενικευμένης βίας σε μια χώρα δεν αποτελεί ένδειξη παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει εάν υφίσταται πραγματικός συνδυασμός προσωπικών παραγόντων κινδύνου και γενικευμένης βίας στην χώρα του, κάτι που αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

- Λόγω ανυπακοής προς νόμιμη διαταγή δικαστηρίου ή προς εγγύηση εκτέλεσης υποχρέωσης που είναι νομικά επιτρεπτή (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).
- Σε περίπτωση που το πρόσωπο είναι υπόδικος (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).
- Σε ειδικές περιπτώσεις που αφορούν ανηλίκους (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).
- Για πρόληψη δημοσίου κινδύνου και για λόγους υγείας (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Ακόμη, σύμφωνα με την δεύτερη περίπτωση του παρόντος άρθρου, επιτρέπεται η κράτηση των αιτούντων άσυλο με σκοπό την αποτροπή τυχόν παράνομης εισόδου τους στο έδαφος ενός κράτος και εφόσον πρόκειται για πρόσωπα στα οποία εκκρεμεί διαδικασία απέλασης ή έκδοσης εφόσον έχει εκδοθεί διαταγή περί απομάκρυνσης του προσώπου»²¹ (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Άρθρο 5 παρ 2: «Ο κάθε κρατούμενος οφείλει να ενημερώνεται σχετικά με τους νομικούς και πραγματικούς λόγους κράτησης του όσο το δυνατόν ταχύτερα και σε απλή και κατανοητή γλώσσα» (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Άρθρο 5 παρ 4: «Κάθε πρόσωπο που βρίσκεται υπό κράτηση έχει δικαίωμα επανεξέτασης της κράτησής του από το δικαστήριο. Η δυνατότητα αυτή της προσφυγής πρέπει να παρέχεται κατά την διάρκεια της κράτησης, ώστε να μπορεί το άτομο να εξασφαλίσει δικαστική επανεξέταση όσο τον δυνατόν συντομότερα» (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Δυνάμει της ΕΣΔΑ, πρέπει να γίνεται εφικτή η δυνατότητα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου αλλά και η παροχή των κατάλληλων πληροφοριών σχετικά με τη

²¹ Η κράτηση των αιτούντων άσυλο γίνεται με σκοπό την προστασία ή τουλάχιστον την πρόθεση προστασίας ή μέριμνας έναντι κινδύνου ή απειλής που προέρχεται από τον ενδιαφερόμενο. Η κατάσταση αυτή δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι το άτομο αυτό έχει στερηθεί την ελευθερία του. Ακόμη, ο ρόλος της αστυνομίας οφείλει να έχει καταλυτικό ρόλο τόσο για την προστασία όσο και για την διατήρηση της δημόσιας τάξης (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

συγκεκριμένη διαδικασία. Οι μεγάλες καθυστερήσεις όσον αφορά την απόφαση επί του αιτήματος ασύλου από τις αρχές πρέπει να αποφεύγονται. Σύμφωνα με το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ: «Προβλέπεται δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής και αμερόληπτη διαδικασία εξέτασης για κάθε αίτηση που υποβάλλεται στο έδαφος ενός κράτους στο πλαίσιο της οποίας υφίστανται σοβαροί λόγοι ύπαρξης πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης που αντιβαίνει στο άρθρο 3 σε περίπτωση απέλασης αιτούντος»²² (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Αργότερα, υπογράφηκε στην Νέα Υόρκη στις 28 Σεπτεμβρίου του 1954 η Σύμβαση για το καθεστώς των ανιθαγενών προσφύγων.²³ Η Ελλάδα ωστόσο δεν θα μπορούσε να παραλείψει τα δικαιώματα των μη εχόντων καμία ιθαγένεια προσφύγων και κύρωσε την Σύμβαση με τον ν. 139 της 25/25-8-1975: [Περί κυρώσεως της εν Νέα Υόρκη την 28ην Σεπτεμβρίου 1954 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως και του συνοδευόντος ταύτην παραρτήματος περί του καθεστώτος των ανιθαγενών (ΦΕΚ Α΄ 176)] (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996). Σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα εφαρμόζουν τις διατάξεις της Σύμβασης χωρίς καμία διάκριση του ανιθαγενή λόγω φυλής, θρησκείας ή χώρας καταγωγής» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996)..

²² Δυνάμει της ΕΣΔΑ, κρίνεται ότι σε περίπτωση άσκησης προσφυγής με αρνητική απόφαση αιτήσεως ασύλου, η προσφυγή πρέπει να έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα όταν η εφαρμογή ενός μέτρου επιστροφής μπορεί να έχει ενδεχομένως μη ανατρέψιμα αποτελέσματα για τον αιτούντα άσυλο, τα οποία αντιβαίνουν στο άρθρο 3 (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

²³ Η υιοθέτηση της Σύμβασης έγινε από την συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των ανιθαγενών, που έλαβε χώρα στην έδρα του Οργανισμού, στη Νέα Υόρκη 13 έως 23 Σεπτεμβρίου του 1954 (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996). Ωστόσο, το καθεστώς του πρόσφυγα και η ανιθαγένεια δεν ταυτίζονται πάντα. Συνήθως, μετά την φυγή από την χώρα καταγωγής τους τα άτομα στερούνται την ιθαγένεια τους. Οι ανιθαγενείς, για να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, πρέπει να βρίσκονται έξω από την χώρα της προηγούμενης κατοικίας τους για τους λόγους δίωξης που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα και να είναι σε θέση να το αποδείξουν (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

Άρθρο 6: «Από το παρόν άρθρο συνεπάγεται ότι είναι αναγκαίο να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις -ιδίως εκείνες που αναφέρονται στην διάρκεια και στις συνθήκες συνήθους διαμονής- τις οποίες ο ενδιαφερόμενος θα όφειλε να πληροί εάν δεν ήταν ανιθαγενής πρόσφυγας, ώστε να του εξασφαλιστεί το συγκεκριμένο δικαίωμα, εκτός από τις προϋποθέσεις που είναι αδύνατο από την φύση τους να συγκεντρωθούν από ανιθαγενείς πρόσφυγες» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 7: «Κάθε Συμβαλλόμενο κράτος δύναται να παρέχει στους ανιθαγενείς των οποίων η αίτηση ασύλου έγινε δεκτή νομικό καθεστώς όμοιο με εκείνο που παρέχει στους αλλοδαπούς γενικότερα» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 8: «Τα εξαιρετικά μέτρα τα οποία δύναται να λάβει μια χώρα σε βάρος των υπηκόων της σε ορισμένες περιπτώσεις δεν θα εφαρμόζονται σε ανιθαγενείς πρόσφυγες. Θα παρέχεται απαλλαγή στους ανιθαγενείς από την γενική αυτή αρχή» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 9: «Στο παρόν άρθρο προκύπτει ότι σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης όπως είναι η διένεξη πολέμου και άλλες σοβαρές καταστάσεις, το Συμβαλλόμενο κράτος δύναται να λάβει προσωρινά μέτρα για την ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας στους ανιθαγενείς αιτούντες άσυλο μέχρι να ληφθεί απόφαση σχετική με το εάν το εκάστοτε πρόσωπο δικαιούται προστασία από την χώρα ασύλου» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Στις 23 Μαρτίου του 1976 υιοθετήθηκε το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με σκοπό την επίτευξη κατάλληλων συνθηκών -προϋπόθεση της ύπαρξης δεδομένης ατομικής και πολιτικής ελευθερίας- ώστε κάθε άνθρωπος να μπορεί να απολαμβάνει μια πληθώρα δικαιωμάτων, όπως ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996). Το Διεθνές Σύμφωνο κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 2462/1997 (ΦΕΚ Α' 25/26.2.97) (Νόμος υπ' αριθ. 2462/1997, 1997). Με βάση το άρθρο 2: «Κάθε πρόσωπο που αναζητά

άσυλο σε νέα χώρα του αναγνωρίζεται από το παρόν Σύμφωνο -εφόσον παραβιάζονται τα δικαιώματά του- αποτελεσματική προστασία, η οποία θα κριθεί από την αρμόδια δικαστική, διοικητική ή νομοθετική αρχή». Όσο αναφορά την παρ. 2 του παρόντος άρθρου: «Κάθε έξαρση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους που προωθεί τις διακρίσεις σε βάρος ορισμένων προσώπων αλλά και έντονες καταστάσεις εχθρότητας και βίας απαγορεύεται από τον νόμο» (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

Άρθρο 7: «Κανένα πρόσωπο που βρίσκεται στο έδαφος μιας χώρας, είτε υπήκοος είτε αιτών άσυλο που αναζητά προστασία, δεν πρέπει να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή άλλη σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση»²⁴ (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

Με βάση το άρθρο 10 του παρόντος Συμφώνου: «Οι αιτούντες άσυλο οι οποίοι περιμένουν μέχρι την οριστική απόφαση της αιτήσεως τους και δεν έχουν καταδικαστεί για κάποιο αδίκημα, πρέπει να τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα της χωριστής κράτησης από τους καταδικασμένους εγκληματίες που διέπραξαν σοβαρό ποινικό αδίκημα» (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

Άρθρο 13: «Αλλοδαπός ή αιτών άσυλο που βρίσκεται με νόμιμο τρόπο στο έδαφος ενός κράτους μπορεί να απελαθεί μόνο με έκδοση νομικής απόφασης, του επιτρέπεται να υποβάλλει τους λόγους για τους οποίους αντιτίθεται στην απέλασή του και του αναγνωρίζεται το δικαίωμα αναθεώρησης της υποθέσεως του καθώς και το δικαίωμα της εκπροσώπησής του μπροστά σε οποιαδήποτε αρμόδια αρχή. Επιτρέπεται ακόμα η παραμονή των αιτούντων άσυλο στην χώρα ασύλου μέχρι την οριστική απόφαση της αιτήσεως τους» (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

²⁴ Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τονίζει ότι η προστασία από βασανιστήρια που αναγνωρίζεται στο άρθρο 7 ενσωματώνει μέσα στο πλαίσιο της και την προστασία από την επαναπροώθηση προσώπου στη χώρα που εγκατέλειψε λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης, στην οποία υπάρχει φόβος ότι αν επιστρέψει θα υποστεί βασανισμό (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

2.1.2 Τα δικαιώματα των προσφύγων μετά την χορήγηση ασύλου

Οι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι ενώπιον αρμόδιας αρχής έχουν αποδείξει ότι πληρούν τα κριτήρια για την ιδιότητα του πρόσφυγα σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσε η Σύμβαση του 1951, γίνεται δεκτή η αίτησή τους για παροχή προστασίας από την χώρα ασύλου ενάντια στον κίνδυνο της επαναπροώθησης στην χώρα καταγωγής. Οι διεθνείς Συμβάσεις που κύρωσε η Ελλάδα δεσμεύουν με δικαιώματα και υποχρεώσεις τους πρόσφυγες των οποίων η αίτηση για χορήγηση διεθνούς προστασίας από ένα συμβαλλόμενο μέλος έγινε δεκτή και τους παρέχεται η δυνατότητα διαμονής στην εν λόγω χώρα και η υποχρέωση συμμόρφωσης προς τους νόμους που κατοχυρώνει το εσωτερικό δίκαιο της κάθε χώρας.

Η πρώτη από τις Συμβάσεις που κύρωσε η Ελλάδα ήταν η Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων και το Πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης, που τροποποιεί την Σύμβαση. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης του 1951: «Κάθε πρόσφυγας πρέπει να τηρεί τις υποχρεώσεις τις οποίες απαιτεί η χώρα στην οποία βρίσκεται και να συμμορφώνεται προς τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας αυτής με σκοπό την διατήρηση της δημόσιας τάξης» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 4: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να μεταχειρίζονται τους πρόσφυγες ισότιμα με τους υπηκόους τους ως προς την λατρεία της θρησκείας του εκάστοτε προσώπου αλλά και της θρησκευτικής εκπαίδευσης των μελών τους» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 13 και 14: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν ισότιμη και ευνοϊκή μεταχείριση σε κάθε πρόσφυγα που διαμένει νόμιμα στο έδαφός τους τόσο ως προς το δικαίωμα του για απόκτηση κινητής και ακίνητης περιουσίας όσο και για πνευματική ιδιοκτησία και ευρεσιτεχνία» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων

Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 16: «Κάθε πρόσφυγας έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 17 και 18: « Τα Συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να μεταχειρίζονται ισότιμα τους πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφός τους με τους υπηκόους τους όσο αφορά το δικαίωμα τους στην άσκηση μισθωτής επαγγελματικής απασχόλησης αλλά και σε μη μισθωτά επαγγέλματα (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 21 και 22: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους πρόσφυγες που απέφυγαν τον κίνδυνο της επαναπροώθησης ίσο δικαίωμα στην στέγαση καθώς και στην δημόσια εκπαίδευση» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 26 και 27: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν το δικαίωμα στους πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος τους το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός των γεωγραφικών ορίων της χώρας καθώς και την επιλογή διαμονής τους. Ακόμα, θα τους παρέχεται το δικαίωμα χορήγησης δελτίου ταυτότητας»²⁵ (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 28: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος τους ταξιδιωτικά έγγραφα»²⁶ (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

²⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 27, προϋπόθεση για την χορήγηση δελτίου ταυτότητας είναι ο πρόσφυγας να μην κατέχει κάποιο άλλο έγκυρο ταξιδιωτικό έγγραφο. Το δελτίο αυτό αντικαθιστά το διαβατήριο και επιτρέπει στον πρόσφυγα να ταξιδεύει και εκτός των συνόρων της χώρας. Χορηγείται μόνο στους νόμιμα διαμένοντες πρόσφυγες που εμπίπτουν στο πλαίσιο προστασίας της Σύμβασης (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

²⁶ Τα ταξιδιωτικά έγγραφα πιστοποιούν την «διπλωματική προστασία» που παρέχεται στον πρόσφυγα από την χώρα ασύλου και αποτελούν τα πλέον νομιμοποιητικά έγγραφα με την κατοχή των οποίων

Άρθρο 31: «Τα Συμβαλλόμενα μέρη δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις σε πρόσφυγες που εισέρχονται ή διαμένουν παράνομα στην νέα χώρα, με την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο συνέβη αναγκαστικά λόγω του ότι αν επιστρέψουν στην χώρα καταγωγής τους η ζωή τους απειλείται σοβαρά» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 32 και 33: «Τα Συμβαλλόμενα μέρη δεν θα απελαύνουν πρόσφυγες που βρίσκονται νόμιμα στο έδαφος τους, παρά μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας και δημόσιας τάξης (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996). Ακόμη, καμία χώρα δεν επιτρέπεται να επαναπροωθή πρόσφυγα στο έδαφος ή στα σύνορα εδαφών όπου απειλείται η ζωή του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Διεθνούς Συμβάσεως περί καταργήσεως των φυλετικών διακρίσεων: «Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξαλείψουν κάθε μορφή διάκρισης σε βάρος προσώπου που εισέρχεται στο έδαφος τους καθορίζοντας για αυτό ίσα δικαιώματα ενώπιον του νόμου (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003). Τα πρόσωπα που τους έχει χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα και δύνανται να διαμείνουν στην χώρα ασύλου, απολαμβάνουν μια σειρά από δικαιώματα όπως:

- Το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης ενώπιον δικαστηρίου (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Πολιτικά δικαιώματα, κυρίως το δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές, τόσο του εκλέγειν όσο και του εκλέγεσθαι (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός της χώρας ασύλου (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).

μπορεί ο πρόσφυγας να ταξιδεύει προς τις τρίτες χώρες, πλην την χώρα καταγωγής του (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

- Το δικαίωμα αναχωρήσεως σε οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και στην χώρα καταγωγής του πρόσφυγα (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Το δικαίωμα εθνικότητας (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Το δικαίωμα συνάψεως γάμου (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Το δικαίωμα ελευθερίας της σκέψεως, θρησκείας αλλά και ελευθερίας γνώμης και εκφράσεως (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Δικαίωμα εργασίας και προστασία ενάντια στην ανεργία, ελεύθερη επιλογή επαγγέλματος, ίση πληρωμή αλλά και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Δικαίωμα επιλογής κατοικίας (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Δικαίωμα στην υγεία και στην ιατρική περίθαλψη (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).
- Δικαίωμα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και στην επαγγελματική κατάρτιση (Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2003).

Όσο για τους ανιθαγενείς πρόσφυγες των οποίων το αίτημα για παροχή ασύλου έγινε δεκτό, το άρθρο 4 της Σύμβασης του 1954 για το καθεστώς των ανιθαγενών όριζε: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς πρόσφυγες ισότιμη μεταχείριση με τους υπηκόους της χώρας τους σε ότι αφορά την θρησκευτική λατρεία αυτών και της εκπαίδευσης των παιδιών τους» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 13 της Σύμβασης: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς ισότιμη μεταχείριση σε ότι αφορά το δικαίωμα τους τόσο στην κινητή όσο και στην ακίνητη περιουσία» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 15 και 16: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος τους το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι όσο και το δικαίωμα προσφυγής στο δικαστήριο» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 17 και 18: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος τους ισότιμη μεταχείριση σε ότι αφορά το δικαίωμα τους στην άσκηση έμμισθου επαγγέλματος αλλά και άμισθου» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 21 και 22: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος τους στέγαση αλλά και το δικαίωμα στην δημόσια εκπαίδευση» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 26: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη θα παρέχουν στους ανιθαγενείς το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας στο έδαφος τους για όσο καιρό διαμένουν εκεί» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρα 27 και 28: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να χορηγούν έγγραφα ταυτότητας στους ανιθαγενείς πρόσφυγες που δεν διαθέτουν έγκυρα ταξιδιωτικά έγγραφα. Θα χορηγούν στους ανιθαγενείς επίσης ταξιδιωτικά έγγραφα με σκοπό να επιτραπεί σε αυτούς να ταξιδεύουν εκτός της χώρας ασύλου» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Άρθρο 31: «Τα Συμβαλλόμενα κράτη δεν θα απελαύνουν ανιθαγενείς πρόσφυγες, οι οποίοι βρίσκονται νόμιμα στο έδαφος τους, παρά μόνο σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης που απαιτείται για λόγους εθνικής ασφάλειας και διατήρησης της δημόσιας τάξης» (Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς, 1996).

Κλείνοντας με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και το άρθρο 12: «Κάθε αλλοδαπός που βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός κράτους έχει το δικαίωμα της

ελεύθερης μετακίνησής του εντός αυτού αλλά και του επιτρέπεται η ελεύθερη επιλογή όσο αναφορά την κατοικία του. Ακόμα, στις παραγράφους 2 και 4 του παρόντος άρθρου κατοχυρώνεται στον πρόσφυγα και το δικαίωμα να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του και να επιστρέψει σε αυτήν οποιαδήποτε στιγμή» (Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, 1998).

2.2 Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο και τα δικαιώματα των προσφύγων

2.2.1 Τα δικαιώματα των προσφύγων πριν την χορήγηση ασύλου

Εκτός από τις προαναφερόμενες Διεθνείς Συνθήκες που έχει υπογράψει η χώρα μας, η Ελλάδα έχει ενσωματώσει στο εσωτερικό της Δίκαιο μια σειρά από νόμους με βάση τους οποίους ορίζονται τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο πριν την χορήγηση προστασίας αλλά και μετά. Αρχικά, θα προβάλλουμε τις διατάξεις του ν. 2452/1996 για την ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση του ν. 1975/1991 και άλλων διατάξεων (ΦΕΚ 283, τ. Α'). Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 1 του νόμου: «Με προεδρικό διάταγμα προσδιορίζεται με ακρίβεια:

- Η διαδικασία εξέτασης αίτησης αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα αλλά και η παροχή προστασίας στην χώρα ασύλου (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Ο τρόπος και οι διαδικασίες ενημέρωσης και συνεργασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Τα κριτήρια που απαιτούνται καθώς και οι διαδικασίες έγκρισης της εισόδου και παραμονής των μελών της οικογένειας αιτούντα άσυλο που

αναγνωρίστηκε επίσημα ως πρόσφυγας μέσα στα πλαίσια της οικογενειακής επανένωσης (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

- Η ίδρυση, η διοικητική υπαγωγή και η λειτουργία ενός Κέντρου Προσωρινής Διαμονής των αιτούντων άσυλο ενόσω η αίτησή τους εκκρεμεί (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Τα απαιτούμενα κριτήρια καθώς και οι διαδικασίες παροχής ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης ή άλλης οικονομικής και κοινωνικής αρωγής σε άτομα που αναγνωρίστηκαν επίσημα από αρμόδια ελληνική αρχή ως πρόσφυγες ή σε άτομα που έκαναν αίτηση για παροχή ασύλου ή τους έχει επιτραπεί η προσωρινή διαμονή με σκοπό την αποτροπή δυσμενών καταστάσεων (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Καθορισμός του τρόπου εισαγωγής καθώς και ο χρόνος παραμονής των αλλοδαπών στα Κέντρα Προσφύγων που έκαναν αίτηση για παροχή ασύλου (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Καθορίζονται επίσης οι όροι με τους οποίους θα απασχοληθούν προσωρινά για την κάλυψη των αναγκών τους ως προς το ζην οι αιτούμενοι άσυλο για την αναγνώρισή τους ως πρόσφυγες στα πλαίσια της εξέτασης του αιτήματός τους καθώς και οι προσωρινά διαμένοντες αλλοδαποί» (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Άρθρο 2: «Στα πλαίσια της εξέτασης της αίτησης ασύλου που υπέβαλλε ο αιτών άσυλο, το παρόν άρθρο ορίζει ότι εξετάζεται με προτεραιότητα και με ταχύρρυθμη διαδικασία η αίτηση ασύλου που:

- Είναι προδήλως αβέβαιη, οι ισχυρισμοί περί διώξεως του αιτούντος είναι σαφώς μη αποδεδειγμένοι, δόλιοι ή καταχρηστικοί των διαδικασιών του ασύλου (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).
- Ο αιτών προέρχεται από τρίτη ασφαλή χώρα υποδοχής, στο έδαφος της οποίας δεν υπάρχει κίνδυνος δίωξης για κάποιον από τους προβλεπόμενους στην προαναφερόμενη Σύμβαση λόγους, ούτε κίνδυνος επαναπροώθησης στη χώρα καταγωγής του ή συνήθους διαμονής του (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Ακόμη, παραμένει στον χώρο αναμονής καθ' όλη την διάρκεια εξέτασης, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 15 ημέρες. Χώρος αναμονής είναι ο χώρος εκείνος που επεκτείνεται από το σημείο επιβίβασης και αποβίβασης έως το σημείο του

διαβατηριακού ελέγχου. Στον εν λόγω χώρο είναι δυνατή η πρόσβαση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες» (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996). Σύμφωνα με το παρόν άρθρο: « Με Υπουργική απόφαση δύναται να εξασφαλίζεται στη συνέχεια και άλλος χώρος φιλοξενίας των αιτούμενων άσυλο εντός λιμένων και αερολιμένων καθώς και άλλοι κατάλληλοι χώροι που βρίσκονται εκτός αυτών. Σε κάποιες περιπτώσεις που αποτελούν εξαίρεση, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης δύναται να εγκρίνει την προσωρινή διαμονή αιτούντα άσυλο του οποίου η αίτηση για παροχή ασύλου απορρίφθηκε μέχρι να καταστεί δυνατή η αναχώρησή του από την χώρα. Τόσο η διαμονή αλλοδαπού κατά την διάρκεια της εξέτασης της αιτήσεως του όσο και η διαμονή του μετά την αρνητική απόφαση της αιτήσεως του είναι προσωρινές και εξαρτώνται από τα κριτήρια που απαιτούνται από απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Με κοινή Υπουργική απόφαση καθορίζεται το ειδικό καθεστώς προσωρινής προστασίας για αλλοδαπούς που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος για λόγους ανωτέρας βίας. Καθορίζονται λοιπόν οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες υποδοχής των ατόμων αυτών καθώς και η παροχή σε αυτούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και κονδυλίων με σκοπό την αποκατάσταση και την κάλυψη των αναγκών τους» (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Άρθρο 3: «Με απόφαση του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας δύναται το άτομο που έχει κριθεί επικίνδυνο για ανατάραξη της δημόσιας τάξης και βρίσκεται υπό απέλαση, να επιβάλλεται η κράτησή του μέχρι να καταστεί δυνατή η αναχώρηση από το ελληνικό έδαφος» (Νόμος υπ'αριθ. 2452, 1996).

Στη συνέχεια, ψηφίστηκε το Προεδρικό Διάταγμα 366/2002 για την Ίδρυση Κέντρου Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Προσφύγων στην Αθήνα (ΦΕΚ 313, τ. Α') (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004). Άρθρο 5 του παρόντος Διατάγματος: «Στο Κέντρο αυτό έχουν δικαίωμα διαμονής οι αιτούντες άσυλο ενόσω κρίνεται η απόφαση τους επί της παροχής προστασίας, δίνοντας προτεραιότητα στους ηλικιωμένους, στις μονογονεϊκές και πολυμελείς οικογένειες καθώς και σε αυτές με ανήλικα τέκνα. Άτομα τα οποία παρουσιάζουν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα, ανήλικα άτομα χωρίς συνοδεία από κηδεμόνα και άτομα με αναπηρίες θα κρατούνται στα

υφιστάμενα για τους ημεδαπούς κρατικά ιδρύματα» (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Άρθρο 6: «Δίνεται έγκριση από τον Διευθυντή του Κέντρου για διαμονή εκτός αυτού για συγκεκριμένη διεύθυνση κατοικίας μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου και εισήγηση του Τμήματος Συντονισμού και Προσανατολισμού του Κέντρου. Ορισμένοι αλλοδαποί αιτούντες άσυλο δύνανται επίσης να εξαιρεθούν για σοβαρούς λόγους δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας της διαμονής τους στο Κέντρο» (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Άρθρο 7: «Μέσα σε 30 μέρες εκείνοι των οποίων η αίτηση ασύλου έγινε δεκτή αποχωρούν από το Κέντρο. Εκείνοι που δεν αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες, μέσα σε 30 μέρες, είναι υποχρεωμένοι να αποχωρήσουν από το Κέντρο, ενώ η αναχώρησή τους από το ελληνικό έδαφος ή η περαιτέρω παραμονή ρυθμίζεται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις» (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Άρθρο 9: «Οι φιλοξενούμενοι αλλοδαποί αιτούμενοι άσυλο έχουν κάποιες υποχρεώσεις τις οποίες οφείλουν να τηρούν για όσο διάστημα παραμένουν εκεί:

- Τήρηση της καθαριότητας των θαλάμων και των κοινόχρηστων χώρων του Κέντρου (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Συμμετοχή στην παρασκευή και διανομή συσσιτίου καθώς και στην αγορά καταναλωτικών αγαθών (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Μη πρόκληση βλάβης και διατήρηση σε καλή κατάσταση τους χώρους και τα δημόσια είδη που χορηγούνται σε αυτούς, τα οποία οφείλουν να παραδίδουν κατά την αποχώρησή τους από το Κέντρο (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Απαγόρευση απομάκρυνσης από το Κέντρο (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).
- Υπακοή στις εντολές του Διευθυντή του Κέντρου (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

- Υπάρχει η δυνατότητα απασχόλησης των αιτούμενων άσυλο σε διάφορα προγράμματα εντός του Κέντρου αλλά και εκτός αυτού, με τον όρο όμως ότι αποχωρούν από αυτό» (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Άρθρο 10: «Σε περίπτωση που κάποιος φιλοξενούμενος δεν τηρεί τις προαναφερόμενες υποχρεώσεις, ειδοποιείται εγγράφως από τον Διευθυντή του Κέντρου για τις συνέπειες των πράξεων του. Εάν μετά την ειδοποίηση αυτή εξακολουθεί να έχει παρόμοια συμπεριφορά η αίτησή του εξετάζεται κατά προτεραιότητα (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004). Ακόμα, όταν η αίτηση κάποιου ατόμου για παροχή ασύλου δεν γίνει δεκτή αποβάλλεται από το Κέντρο και προχωράει η διαδικασία απομάκρυνσης από το ελληνικό έδαφος. Σε περίπτωση που ο αλλοδαπός δεν αποχωρήσει εντός της απαιτούμενης προθεσμίας αποβάλλεται του Κέντρου με μέριμνα του Διοικητή της Αστυνομικής Υπηρεσίας» (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2004).

Τέθηκε σε εφαρμογή ο νόμος 3907/2011 σχετικά με την ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/EK «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Άρθρο 1 του παρόντος νόμου: «Συστάθηκε από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη Υπηρεσία Ασύλου με στόχο την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ασύλου και διάφορων μορφών διεθνούς προστασίας των αιτούντων άσυλο που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος. Η Υπηρεσία ασύλου είναι υπεύθυνη για την χορήγηση ασύλου σε αιτούντες που πληρούν τα απαιτούμενα κριτήρια, για την συγκέντρωση πληροφοριών από τους αιτούμενους και την εξέταση των αιτημάτων τους, την ενημέρωση τους σχετικά με τα διαδικαστικά των αιτήσεων αλλά και την τελική απόφαση επί αυτών. Ακόμα, είναι υπεύθυνη για την ενημέρωση των αιτούντων άσυλο σχετικά με τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες και εξελίξεις που επικρατούν στις χώρες προέλευσής τους, για την διευκόλυνση της επανένωσης χαμένων οικογενειών αλλά και σε ότι αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Άρθρο 7: «Σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής υποβάλλονται όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος παράνομα. Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν:

- Την επαλήθευση της ταυτότητας και της ιθαγένειάς τους (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Τον ιατρικό τους έλεγχο και της τυχόν παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής βοήθειας (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Την ενημέρωσή τους σχετικά με την παροχή των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τους, κυρίως για τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν για την χορήγηση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Την προστασία για τις ευάλωτες ομάδες ώστε να υποβληθούν στην κατά περίπτωση προβλεπόμενη διαδικασία» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Άρθρο 11: «Οι υπηρεσίες πρώτης υποδοχής ενημερώνουν τους υπηκόους τρίτων χωρών σε ότι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Η παραλαβή των αιτημάτων και οι συνεντεύξεις των αιτούντων άσυλο δύνανται να λαμβάνουν χώρα εντός εγκαταστάσεων της Πρώτης Υποδοχής και απαιτείται η παραμονή των αιτούμενων στις εγκαταστάσεις για όσο χρόνο διαρκεί η εξέταση. Αν μετά την λήξη της απαιτούμενης προθεσμίας δεν έχει ολοκληρωθεί η εξέταση του αιτήματος το αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου χορηγεί στον αιτούμενο δελτίο αιτήσαντος ασύλου και τον στέλνει σε κατάλληλους χώρους φιλοξενίας. Σε περιπτώσεις μη αποδοχής του αιτήματος χορήγησης ασύλου, ενόσω οι αλλοδαποί παραμένουν στις εγκαταστάσεις Πρώτης Υποδοχής, παραπέμπονται στην αρμόδια αρχή και ξεκινάει η διαδικασία απέλασης, επιστροφής ή επανεισδοχής» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011). Σύμφωνα με την 2^η παράγραφο του παρόντος άρθρου, οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι γυναίκες, τα ασυνόδευτα ανήλικα, άτομα με προβλήματα αναπηρίας, έγκυες γυναίκες, ηλικιωμένοι και άτομα που υπήρξαν θύματα βασανισμού, σεξουαλικής κακοποίησης ή άλλης μορφής σωματικής ή λεκτικής κακοποίησης παραπέμπονται στον αρμόδιο κατά περίπτωση φορέα κοινωνικής υποστήριξης ή προστασίας όπου αποφασίζει για την θεραπευτική τους αγωγή» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Άρθρο 13: «Όσοι υπήκοοι τρίτων χωρών εισέρχονται παράνομα στο ελληνικό έδαφος συλλαμβάνονται και οδηγούνται στο Κέντρο ή μονάδα Πρώτης Υποδοχής. Τα

άτομα αυτά υπόκεινται σε περιορισμό της ελευθερίας τους καθώς απαγορεύεται να βγουν εκτός των εγκαταστάσεων του Κέντρου Πρώτης Υποδοχής, παρά μόνο μετά από ειδική γραπτή άδεια του επικεφαλής του Κέντρου. Καθ' όλη την διάρκεια των διαδικασιών πρώτης υποδοχής το προσωπικό και ο επικεφαλής του Κέντρου μεριμνούν ώστε να εξασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες διαμονής των αιτούμενων όπως:

- Να διατηρείται η οικογενειακή ενότητα (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Να τους παρέχεται ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κάθε είδους ψυχοκοινωνική υποστήριξη (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Σε περιπτώσεις που αφορά ευπαθείς ομάδες να τυγχάνουν της κατάλληλης μεταχείρισης (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Άμεση ενημέρωση για δικαιώματα και υποχρεώσεις (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).
- Να καθοδηγούνται και να έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή σχετικά με την κατάσταση τους αλλά και διευκόλυνση επικοινωνίας με κοινωνικούς φορείς και οργανώσεις» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Άρθρο 20: «Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η διαφύλαξη της κατάστασης του παιδιού, της οικογενειακής ενότητας, η υγεία του αλλοδαπού που επικαλείται διεθνής προστασίας και η αρχή της μη επαναπροώθησης στη χώρα όπου υπάρχει σοβαρός κίνδυνος δίωξης» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Άρθρα 21 και 22: «Σε περίπτωση απόρριψης ενός αιτήματος ασύλου, εκδίδεται απόφαση επιστροφής του υπηκόου τρίτης χώρας. Η απόφαση επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρησή του μεταξύ 7 και 30 ημερών. Η χορήγηση προθεσμίας για την οικειοθελή αναχώρηση δεν απαγορεύει το δικαίωμα αναχώρησης του αλλοδαπού από το ελληνικό έδαφος νωρίτερα» (Νόμος υπ'αριθ. 3907, 2011).

Αργότερα, υιοθετήθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 113/2013 (ΦΕΚ Α'146/14.6.13): Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2005/85/ΕΕ του Συμβουλίου: «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και

ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013) . Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Διατάγματος: «Κάθε αλλοδαπός ή ανιθαγενής έχει δικαίωμα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, με βασική προϋπόθεση την παρουσίαση του αυτοπροσώπως ενώπιον εθνικής αρχής. Ο αιτών δύναται να υποβάλλει αίτηση εξ ονόματος των μελών της οικογένειάς του. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα ενήλικα τέκνα οφείλουν να δηλώνουν εγγράφως την συναίνεσή τους στην κατάθεση της αίτησης εξ ονόματος τους ή να υποβάλλουν οι ίδιοι την αίτησή τους. Τα ανήλικα τέκνα, σε περιπτώσεις όπου δεν έχουν ακόμα την κατάλληλη ωριμότητα αντίληψης της σημασίας των πράξεών τους, υποβάλλουν αίτηση δι' αντιπροσώπου» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Άρθρο 5: «Οι αιτούντες άσυλο επιτρέπεται να παραμείνουν στο ελληνικό έδαφος μέχρι την οριστική λήψη της απόφασης επί του αιτήματός τους και απαγορεύεται η απομάκρυνσή τους με τον οποιοδήποτε τρόπο. Αυτό το δικαίωμα δεν το έχουν στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Όταν οι αρχές παραδίδουν τον αιτούμενο είτε σε άλλο κράτος είτε σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή ποινικά δικαστήρια, με βάση τις υποχρεώσεις που έχει η εν λόγω χώρα. Ωστόσο, η σύλληψη ή η έκδοση απαγορεύεται να οδηγεί στην αρχή της επαναπροώθησης του αιτούντος. Κανένας δεν εκδίδεται πριν την τελική απόφαση της αιτήσεώς του εφόσον διατρέχει σοβαρό κίνδυνο δίωξης στην χώρα καταγωγής (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).
- Σε περιπτώσεις ανάληψης της ευθύνης εξέτασης ασύλου του αιτούμενου από άλλο κράτος» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Άρθρο 8: «Οι αιτούντες πρέπει να ενημερώνονται σε γλώσσα που κατανοούν για την διαδικασία ασύλου, για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους καθώς και για τις συνέπειες που θα υποστούν σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που τους έχουν επιβάλλει οι ελληνικές αρχές. Ενημερώνονται ακόμα και για τις προθεσμίες και τα μέσα που διαθέτουν έτσι ώστε να συμμορφωθούν με την υποχρέωση υποβολής των απαιτούμενων στοιχείων για την αξιολόγηση της αιτήσεώς τους. Ακόμα, έχουν δικαίωμα παροχής υπηρεσιών διερμηνέα για την έκθεση της υποθέσεώς τους στις αρμόδιες αρχές καθώς και το δικαίωμα επικοινωνίας με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες ή οποιαδήποτε άλλη οργάνωση που τους παρέχει νομική επιμέλεια. Τέλος, ενημερώνονται σε γλώσσα που

κατανοούν για την απόφαση της αιτήσεως ασύλου που υπέβαλλαν» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Άρθρο 9: «Απαιτείται υποχρέωση των αιτούντων να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου. Οι αιτούντες είναι υποχρεωμένοι να:

- Παρουσιάζονται αυτοπροσώπως ενώπιον αρμόδιας εθνικής αρχής σε καθορισμένο χρόνο και να υποβάλλουν τα αιτήματά τους (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).
- Παραδίδουν τόσο το ταξιδιωτικό έγγραφο ή κάποιο άλλο έγγραφο που έχουν στα χέρια τους και είναι σχετικό με την εξέταση της αίτησης και των στοιχείων που επιβεβαιώνουν την ταυτότητα των ίδιων και των μελών της οικογένειάς τους. Ακόμα, υποχρεούνται να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές για την διεύθυνση κατοικίας και διαμονής τους αλλά και να δέχονται κοινοποίηση στον πιο πρόσφατο τόπο διαμονής που δήλωσαν (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).
- Συνεργάζονται για κάθε νόμιμη έρευνα με τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την διαδικασία ασύλου. Δέχονται σωματική έρευνα καθώς και έρευνα των αντικειμένων που έχουν στην κατοχή τους και φωτογραφίζονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Άρθρο 10: «Οι αιτούντες άσυλο έχουν δικαίωμα εκπροσώπησης από δικηγόρο που έχει αναλάβει την υπόθεσή τους. Σε περίπτωση ανάγκης για δικαστική προστασία, ο αιτών λαμβάνει δωρεάν νομική αρωγή» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Άρθρο 12: «Αλλοδαπός ή ανιθαγενής που ζητά διεθνή προστασία, βρίσκεται υπό κράτηση σε κατάλληλο χώρο σε περιπτώσεις μη κατοχής των ταξιδιωτικών του εγγράφων όπου πρέπει να διαπιστωθούν τα προσωπικά του δεδομένα καθώς και διάφορα άλλα στοιχεία που πιστοποιούν την ταυτότητά, τις συνθήκες εισόδου και την προέλευσή του. Άλλες αιτίες κράτησής του είναι οι περιπτώσεις που αποτελεί κίνδυνο για την δημόσια ασφάλεια. Ο χρόνος κράτησης δεν πρέπει αυστηρά να υπερβαίνει τις 90 ημέρες (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

Οι αρμόδιες αρχές μεριμνούν ώστε η κράτηση των πιο ευάλωτων ατόμων, όπως οι γυναίκες να κρατούνται σε χωριστό χώρο από τους άντρες, ενώ απαγορεύεται εντελώς η κράτηση των εγκύων. Απαγορεύονται οι κρατήσεις ασυνόδευτων ανηλίκων, παρά μόνο σε κατάλληλους χώρους φιλοξενίας ανηλίκων. Μεριμνούν επίσης για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη όλων των κρατούμενων και οφείλουν να τους ενημερώνουν για τους λόγους και την διάρκεια κράτησής τους» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 113, 2013).

2.2.2 Τα δικαιώματα των προσφύγων μετά την χορήγηση ασύλου

Σύμφωνα με το Π.Δ 141/2013 (ΦΕΚ Α' 226/21-10-2013) και το άρθρο 22 του Διατάγματος: «Οι αρμόδιες αρχές που εξέτασαν τα αιτήματα ασύλου παρέχουν στους αναγνωρισμένους πλέον πρόσφυγες πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις που θα έχουν κατά την διάρκεια διαμονής τους στο εν λόγω κράτος, σε γλώσσα την οποία κατανοούν» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013).

Άρθρο 23: «Οι αρμόδιες αρχές φροντίζουν ώστε να εξασφαλίζονται όλα τα απαραίτητα μέτρα που χρειάζονται για την διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Στα μέλη της οικογένειας του αλλοδαπού που χορηγήθηκε καθεστώς διεθνούς προστασίας χορηγείται το ίδιο καθεστώς εκτός από περιπτώσεις που δεν το επιθυμούν» (Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 141, 2013)

Άρθρο 24: «Σε αλλοδαπό ή ανιθαγενή ο οποίος αναγνωρίστηκε επίσημα ως πρόσφυγας χορηγείται από τις αρμόδιες αρχές εξέτασης του αιτήματός του άδεια διαμονής διάρκειας τριών ετών. Ο πρόσφυγας δύναται να κάνει αίτηση για ανανέωση της άδειας στην αρμόδια αρχή εξέτασης το αργότερο 30 ημέρες πριν την λήξη της. Ακόμη, άδεια διαμονής και ανανέωση αυτής χορηγείται και στα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου διεθνούς προστασίας για όσο χρόνο διαρκεί και η άδεια διαμονής του δικαιούχου. Οι άδειες διαμονής δεν χορηγούνται και δεν ανανεώνονται

σε περίπτωση που ο πρόσφυγας κρίνεται επικίνδυνος για διατάραξη της εθνικής ασφάλειας» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Άρθρο 25: «Υστερα από αίτηση του δικαιούχου διεθνούς προστασίας στην αρμόδια αρχή εξέτασης του αιτήματός του, του χορηγείται ταξιδιωτικό έγγραφο για να μπορεί να ταξιδεύει στο εξωτερικό, εκτός από περιπτώσεις προσφύγων που αποτελούν κίνδυνο για διατάραξη εθνικής ασφάλειας ή πληροί τα κριτήρια στα οποία εφαρμόζονται οι ρήτρες παύσης ή αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013)

Άρθρο 27: «Χορηγείται στους αναγνωρισμένους και επίσημα πρόσφυγες το δικαίωμα άσκησης μισθωτής ή ανεξάρτητης επαγγελματικής δραστηριότητας καθώς και η συμμετοχή τους σε διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης για ενήλικες τα οποία σχετίζονται με την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση, την πρακτική άσκηση σε χώρους εργασίας και παροχή συμβουλών υπό υπηρεσίες απασχόλησης» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Άρθρο 28: «Κάθε αλλοδαπός στον οποίο έχει χορηγηθεί το καθεστώς διεθνούς προστασίας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση με τους όρους που ισχύουν και στους Έλληνες πολίτες» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Άρθρο 29: «Παρέχεται ευνοϊκή και ίση μεταχείριση δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τους Έλληνες πολίτες όσον αφορά την αναγνώριση αλλοδαπών πτυχίων, πιστοποιητικών και διαφόρων επίσημων τίτλων» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Άρθρα 31, 33 και 34: «Επιτρέπεται πρόσβαση στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ακόμα, άτομα τα οποία είναι περισσότερο ευάλωτα και εκτεθειμένα σε διάφορους κινδύνους όπως οι έγκυες γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα που υπήρξαν θύματα σεξουαλικής και σωματικής κακοποίησης κ.λπ. τους παρέχεται ειδική ιατρική φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης και της ψυχοκοινωνικής θεραπείας για τους πνευματικά διαταραγμένους. Ακόμα, παρέχεται στους δικαιούχους το δικαίωμα πρόσβασης σε κατάλυμα και το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός του ελληνικού εδάφους

με τις επιφυλάξεις και τους περιορισμούς που υπόκεινται σε αλλοδαπούς νόμιμα διαμένοντες στην χώρα» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Άρθρο 36: «Παρέχεται βοήθεια στους πρόσφυγες οι οποίοι επιθυμούν να επαναπατρισθούν» (Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141, 2013).

Σύμφωνα με τον νόμο 4251/2014 (ΦΕΚ Α 80/1.4.2014- Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις) και το άρθρο 21 του νόμου: «Αλλοδαποί οι οποίοι, κατόπιν αιτήσεως τους έχουν αναγνωριστεί επίσημα ως πρόσφυγες, έχουν το δικαίωμα:

- Ελευθερίας στην κυκλοφορία καθώς και στην εγκατάστασή τους στον ελληνικό χώρο (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Ασφάλισης καθώς δύνανται να ασφαρίζονται στους ίδιους ασφαλιστικούς οργανισμούς με τους Έλληνες πολίτες (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Ενημέρωσης σε γλώσσα που κατανοούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους καθώς και τους κανόνες διαβίωσής τους, αμέσως μετά την κράτησή τους σε ίδρυμα (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Τους παρέχεται το δικαίωμα εκπαίδευσης, τα ανήλικα τέκνα των οικογενειών των προσφύγων υπάγονται στην υποχρεωτική φοίτηση σε ελληνικά σχολεία, μετά από κατάθεση των απαιτούμενων δικαιολογητικών που χρειάζονται όπως συμβαίνει και με τους ημεδαπούς. Ακόμη, έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην άσκηση οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).

Άρθρο 22: «Πολίτης τρίτων χωρών που του έχει χορηγηθεί το καθεστώς διεθνούς προστασίας και διαμένει νόμιμα στο ελληνικό έδαφος οφείλει να τηρεί κάποιες υποχρεώσεις. Υποχρεούται να δηλώσει στις αρμόδιες υπηρεσίες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της χώρας ή στο Υπουργείο Εσωτερικών:

- Κάθε μεταβολή της διεύθυνσης κατοικίας του, της προσωπικής του κατάστασης όπως αλλαγή ιθαγένειας, σύναψη ή ακύρωση γάμου ή γέννηση τέκνου (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Οποιαδήποτε απώλεια ή ανανέωση ή αλλαγή των στοιχείων του διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου και την απώλεια της άδειας και του δελτίου προσωρινής ή μόνιμης διαμονής (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Οφείλει να αναχωρήσει μέχρι την τελευταία ημέρα της λήξης ισχύος της άδειας διαμονής του, εκτός και αν πριν από την λήξη της έχει υποβάλλει αίτηση για ανανέωση της και έχει γίνει δεκτή» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 23 του νόμου: «Δικαιούχοι διεθνούς προστασίας οι οποίοι δεν πράττουν ανάλογα με τις υποχρεώσεις που τους έχουν επιβάλλει, οφείλουν να πληρώσουν πρόστιμο ύψους 50 και 100 ευρώ σε περίπτωση επανάληψης των πράξεων τους (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014). Επιπρόσθετα, πολίτης τρίτης χώρας που δεν αναχωρεί εντός της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης ή διαμένει παράνομα για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τις 30 ημέρες, κατά την αναχώρησή του υποχρεούται να πληρώσει το τετραπλάσιο του προβλεπόμενου παραβόλου για άδεια διαμονής ετήσιας διάρκειας. Από την επιβολή προστίμου εξαιρούνται όσοι :

- Είναι ανήλικοι (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Εντάσσονται σε προγράμματα οικειοθελούς επαναπατρισμού (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).
- Δεν αναχωρούν μετά την λήξη της προθεσμίας αναχώρησης και παραβιάζουν τον νόμιμο χρόνο παραμονής τους στην χώρα μας για σοβαρούς λόγους ανωτέρας βίας» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παροχή ασύλου

3.1 Το άσυλο στην Ελλάδα πριν την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Πριν το 1981, την περίοδο όπου η Ελλάδα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(Ε.Κ), ήταν ένα κράτος όπου λειτουργούσε αυτόνομα χωρίς καμία ευρωπαϊκή επέμβαση και βοήθεια. Δεν διέθετε νομικό σύστημα για το άσυλο και τους πρόσφυγες, κυρίως γιατί αποτελούσε προορισμό χαμηλής προτεραιότητας για τους αλλοδαπούς. Οι πρώτες αφίξεις αλλοδαπών που κατέφθασαν στην Ελλάδα παρατηρήθηκαν γύρω στο 1970. Στην μεγάλη τους πλειοψηφία ήταν μετανάστες και κάλυψαν αρκετές θέσεις εργασίας που τους είχε προσφέρει η χώρα μας. Ένας από τους κύριους λόγους που το ελληνικό κράτος δεν ενθάρρυνε την παρουσία αλλοδαπών στο εσωτερικό του ήταν γιατί στον οικονομικό τομέα το κράτος δεν διέθετε την ικανότητα να συντηρεί τους ημεδαπούς, κάτι που του στερούσε την δυνατότητα να προσελκύσει πρόσφυγες και μετανάστες στο έδαφός του. Η περιορισμένη οικονομική ανέχεια ήταν ο λόγος για την παντελή σχεδόν απουσία μεταναστών και προσφύγων και ως εκ τούτου για την δέσμια νομοθετική διαχείρισή τους. Ακόμα, ο συγκρατημένος αριθμός προσφύγων συνέβαλλε στην έλλειψη σχετικού δημοσίου συμφέροντος (Παπαγεωργίου, 2013).

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι χώρες της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας ξεκίνησαν να ασχολούνται σε ένα πλαίσιο αμοιβαίας συνεργασίας με την διαμόρφωση πολιτικών από κοινού, τις πολιτικές για την μετανάστευση πολιτών από τρίτες χώρες, εκτός της Ε.Κ και την χορήγηση ασύλου ή διεθνούς προστασίας. Εκείνη τη περίοδο, η χώρα μας, η οποία στους δύο αυτούς τομείς είχε περιορισμένη έως ανύπαρκτη απήγηση, μετατράπηκε σε προορισμό αλλοδαπών και συγκεκριμένα παρανόμων στην μεγάλη τους πλειοψηφία (Παπαγεωργίου, 2013).

Από το 1991 και μετά έφτασε ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών με παράνομο τρόπο. Η πρώτη αντίδραση του κράτους ήταν επικείμενη και σπασμωδική, ενεργώντας με βάση την διαδεδομένη αντίληψη περί επικινδυνότητας των παρανόμων αλλοδαπών. Με τον ν. 1975/1991 «είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» έγινε εφικτός ο έλεγχος της μετανάστευσης και δόθηκε έμφαση στην πρόληψη και κατάπαυση της παράνομης εισόδου.²⁷ Θέσπισε επίσης για πρώτη φορά την διοικητική απέλαση αλλοδαπών ενώ έθεσε κανόνες για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου (Παπαγεωργίου, 2013).

Σύμφωνα με το άρθρο 6 αυτού: «Κάθε αλλοδαπός μπορεί να εισέλθει στο ελληνικό έδαφος με βασική προϋπόθεση την κατοχή κανονικού και ισχύοντος διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου, αναγνωρισμένου από διεθνείς συμβάσεις και εφόσον κατέχει έγκυρη και ισχύουσα θεώρηση εισόδου (VISA). Απαγορεύεται η είσοδος αλλοδαπού όταν πάσχει από σοβαρή ασθένεια, η οποία έχει κριθεί ότι αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, δεν διαθέτει τα αναγκαία μέσα συντήρησης αυτού και των μελών της οικογένειάς του, δεν έχει θεώρηση εισόδου και εισιτήριο για τη συνέχιση του ταξιδιού του και είναι ενσωματωμένος στον κατάλογο των «επικίνδυνων» αλλοδαπών για τους οποίους υπάρχει απαγόρευση εισόδου» (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).

Άρθρο 7 : «Αλλοδαπός που εισέρχεται με παράνομο τρόπο στο ελληνικό έδαφος δύναται να διαμείνει προσωρινά σε αυτό, με διάρκεια η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει συγκεκριμένο αριθμό ημερών που έχει οριστεί από τον πρόξενο κατά την χορήγηση της θεώρησης και δεν υπερβαίνει τους 3 μήνες. Παράταση του χρόνου της προσωρινής διαμονής μπορεί να οριστεί μόνο με αίτηση του ενδιαφερόμενου πρόσφυγα. Σε περίπτωση που ο πρόσφυγας δεν τηρήσει τις παραπάνω διατάξεις του άρθρου, του στερείται το δικαίωμα για χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής ή παράτασης και ορίζεται η άμεση αναχώρησή του από την χώρα» (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).

²⁷ Ο νόμος 1975/1991 πλέον δεν υφίσταται, καθώς οι περισσότερες διατάξεις του καταργήθηκαν και τροποποιήθηκαν από τους μεταγενέστερους ν. 2452/1996, 2713/1999 και 2910/2001 (e- νομοθεσία. gr: Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας).

Άρθρο 24: «Με προεδρικό διάταγμα καθορίζονται η ίδρυση και η λειτουργία κέντρων περίθαλψης, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία παροχής ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής αρωγής και οποιασδήποτε άλλης βοήθειας σε άτομα που έχουν αναγνωριστεί επίσημα ως πρόσφυγες, καθώς και διαδικασίες άδειας εργασίας και επαγγελματικής αποκατάστασης» (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).

Άρθρο 25: «Οποιαδήποτε αίτηση αλλοδαπού για αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα δεν γίνεται αποδεκτή όταν:

- Δεν υποβάλλεται αμέσως κατά την άφιξή του στο μεθοριακό σημείο ελέγχου ή σε περίπτωση παράνομης εισόδου στην πλησιέστερη δημόσια αρχή (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).
- Δεν προέρχεται απευθείας από την χώρα καταγωγής του πρόσφυγα, στην οποία απειλείται η ζωή του ή η ελευθερία του (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).
- Αίτηση αλλοδαπού που θεωρείται καταχρηστική σύμφωνα με τους αρμόδιους για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, απορρίπτεται και δίνεται διαταγή για άμεση απέλαση του από την χώρα (Νόμος αριθ. 1975 , 1991)».

Άρθρο 27: «Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού είναι εφικτή όταν:

- Ο αλλοδαπός κρίνεται επικίνδυνος για την δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας καθώς και την δημόσια υγεία (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).
- Εμφανίζεται στους αρμόδιους με διαφορετική κάθε φορά ιθαγένεια (Νόμος αριθ. 1975 , 1991).
- Παραβαίνει τις διατάξεις του παρόντος άρθρου (Νόμος αριθ. 1975 , 1991)».

Δυστυχώς, ο νόμος αυτός απέδωσε ανεπαρκή αποτελέσματα, καθώς τεράστια πλειοψηφία αλλοδαπών συνέχισαν να εισβάλλουν στο ελληνικό έδαφος παράνομα (Παπαγεωργίου, 2013).

Μέχρι και το 1997, η επίσημη ελληνική πολιτική περιοριζόταν στην σύλληψη-στα πλαίσια μαζικών ελέγχων ταυτότητας-και στην απέλαση των παρανόμων αλλοδαπών. Τον Νοέμβριο του 1997, το κράτος, με δύο προεδρικά διατάγματα 358 και 359/1997 κάλεσε τους παρανόμως διαμένοντες αλλοδαπούς να υποβάλλουν αιτήσεις χορήγησης προσωρινής άδειας και αμέσως χορήγησε άδεια παράνομης περιορισμένης διάρκειας, την λεγόμενη «πράσινη κάρτα». Η ενέργεια αυτή, μολονότι είχε σχετική

επιτυχία, καθώς τακτοποιήθηκαν περίπου 400.000 άτομα, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα προσδοκώμενα. Αρκετοί αλλοδαποί, λόγω άγνοιας, φόβου και αδυναμίας εκπλήρωσης των αναγκαίων τυπικών προϋποθέσεων δεν υπέβαλαν αίτηση, ενώ η παράνομη είσοδος στο ελληνικό έδαφος συνεχίστηκε (Παπαγεωργίου, 2013).

3.2 Το άσυλο στην Ελλάδα μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο «εξευρωπαϊσμός» είναι μια λέξη μείζονος σημασίας για να κατανοήσουμε την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα μετά την ένταξή της στην Ε.Ε. Με τον όρο αυτό νοείται η κάθε μεταβολή του πολιτικού συστήματος, της κοινωνίας και της οικονομίας μέσα από ένα ευρύ φάσμα πράξεων και δράσεων. Συμβάλλει στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών αξιών και παραδειγμάτων πολιτικής και στην ενσωμάτωσή τους σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη, αποσκοπεί στην προσαρμογή των εθνικών πολιτικών στις ευρωπαϊκές πρακτικές και τις διαμορφώνει με βάση τις εξελίξεις σε άλλες χώρες της Ε.Ε. Με λίγα λόγια, η ύπαρξη του «εξευρωπαϊσμού» προϋποθέτει την ύπαρξη νομικών δεσμευτικών κειμένων τα οποία ένα κράτος είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει για να διαχειριστεί τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές που εισβάλλουν στο έδαφος του (Παπαγεωργίου, 2013).

Το 2001, η προσχώρηση της Ελλάδας στην Ε.Ε αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για την αλλαγή του υφιστάμενου νομοθετικού συστήματος, δεδομένου το ότι η αναμόρφωση του ήταν αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης που επικρατούσε. Ως αποτέλεσμα της αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου ήταν ο ν. 2910/2001 «είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός, εκτός του ότι κατήργησε και αναπλήρωσε τον προηγούμενο ν. 1975/1991, μετέφερε την αρμοδιότητα για θέματα μετανάστευσης και ασύλου από το Υπουργείο Δημόσιας

Τάξης στο Υπουργείο Εσωτερικών και ρύθμιζε την διαδικασία οικογενειακής επανένωσης υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς και τις διαδικασίες παρανόμων αλλοδαπών που βρίσκονταν στο ελληνικό έδαφος. Παρά τις όλες προσπάθειες για την εξάλειψη της παράνομης εισόδου και την τακτοποίηση των διαδικασιών χορήγησης ασύλου, τα προβλήματα παρέμεναν ίδια (Παπαγεωργίου, 2013).

Λίγο αργότερα, γίνεται η έγκριση του τρίτου μεταναστευτικού νόμου, του ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» όπου διευθετήθηκαν κάποια καινοτόμα σημεία. Τα σημαντικότερα από αυτά ήταν συγχώνευση της άδειας διαμονής με την άδεια εργασίας, ο καθορισμός των ενεργειών κοινωνικής ένταξης αλλοδαπών και η πρόβλεψη για την διαδικασία νομιμοποίησης όσων υπηκόων τρίτων χωρών βρίσκονταν στην ελληνική επικράτεια (Παπαγεωργίου, 2013).

Όσον αφορά τις διατάξεις για τις διαδικασίες ασύλου που θέσπισε, τα άρθρα 4 και 5 του παρόντος νόμου ορίζουν ότι: «Κάθε αλλοδαπός έχει δικαίωμα να εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος καθώς και να εξέρχεται από αυτό μόνο από τις ελεγχόμενες μεθοριακές διαβάσεις. Κατ'εξάιρεση μπορεί να γίνει η κυκλοφορία εκτός αυτών μετά από απόφαση του Υπουργού Δημόσιας τάξης. Ακόμα, απαιτείται από το πρόσωπο που εισέρχεται και εξέρχεται από το ελληνικό έδαφος να ελεγχθεί κατά την άφιξη ή αναχώρηση του από αυτό» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

Άρθρο 6: «Είναι υποχρεωτική η κατοχή διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου από αλλοδαπό ο οποίος εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος. Τα έγγραφα αυτά πρέπει να φέρουν το κοινοτικό δίκαιο και τις εθνικές ρυθμίσεις, θεώρηση εισόδου(VISA).²⁸

Όσοι αλλοδαποί δεν έχουν υποχρέωση θεώρησης εισόδου έχουν δικαίωμα να παραμείνουν στο ελληνικό έδαφος μέχρι τρεις μήνες συνολικά ή εντός διαστήματος 6 μηνών από την ημερομηνία της άφιξής τους στην χώρα. Σε ελάχιστες και εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται να χορηγηθεί θεώρηση εισόδου και από τις υπηρεσίες

²⁸ Η θεώρηση εισόδου, η οποία χορηγείται από την προξενική αρχή του τόπου κατοικίας του αλλοδαπού, χωρίζεται σε θεώρηση βραχείας διαμονής (θεώρηση 'Σένγκεν') και μακράς διαμονής(εθνική θεώρηση). Συντάσσεται βάσει των αντίστοιχων νομοθετικών ρυθμίσεων για την άδεια διαμονής και η άδεια της εξαρτάται με εκείνη της προβλεπόμενης διαμονής (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

ελέγχου διαβατηρίων κατά την είσοδο του αλλοδαπού στην ελληνική επικράτεια» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

Άρθρο 9: «Αλλοδαπός που εισέρχεται στην Ελλάδα και έχει λάβει θεώρηση εισόδου, έχει δικαίωμα να ζητήσει άδεια διαμονής. Η άδεια διαμονής συμπεριλαμβάνει ορισμένες κατηγορίες κατά τις οποίες ο υπήκοος τρίτης χώρας δύναται να έχει πρόσβαση. Αυτές είναι:

- Άδεια διαμονής για εργασία είτε εξαρτημένη είτε εποχιακή (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Άδεια διαμονής για ανεξάρτητη οικονομική και επενδυτική δραστηριότητα (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Για σπουδές και επαγγελματική ανέλιξη (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Για οικογενειακή συνένωση με μέλη οικογένειας αλλοδαπού (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας ή επί μακρόν διαμένοντος» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

Άρθρο 10: «Το δικαίωμα διαμονής σε υπηκόους τρίτων χωρών που εισέρχονται νόμιμα στην Ελλάδα δεν παρέχεται σε όλους. Πρέπει αρχικά:

- Να κατέχουν εθνικό διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο, αναγνωριζόμενο από διεθνείς συμβάσεις (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Να μην αποτελούν κίνδυνο για την δημόσια τάξη και ασφάλεια (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Προαπαιτούμενη ενέργεια αποτελεί η εξέταση λόγων που αφορούν την δημόσια τάξη και ασφάλεια κατά την αρχική χορήγηση της άδειας διαμονής του αλλοδαπού για την υπαγωγή του τόσο στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος όσο και για την χορήγηση άδειας διαμονής αόριστης διάρκειας (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).
- Να μην συντρέχουν κανένα κίνδυνο για την δημόσια υγεία, καθώς η οποιαδήποτε διαπίστωση περί μεταδοτικών, λοιμώδεις και παρασιτικών ασθενειών που δύναται να πάσχει ο υπήκοος τρίτης χώρας αποτελεί αιτία για άρνηση εισόδου ή δικαιώματος διαμονής και απομάκρυνση του από το ελληνικό έδαφος» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

Άρθρο 11: «Ο υπήκοος τρίτης χώρας που κάνει αίτηση για άδεια διαμονής στην Ελλάδα, είναι υποχρεωμένος ,μετά την είσοδό του σε αυτήν και πριν την λήξη της θεώρησης εισόδου, να υποβάλλει αίτηση για χορήγησή της. Υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης είναι η Υπηρεσία Αλλοδαπών της Περιφέρειας του νομού του τόπου κατοικίας ή διαμονής του. Εκτός από την αίτηση χορήγησης ή ανανέωσης άδειας διαμονής, ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται να καταθέσει παράβολο με την επισύναψη των απαιτούμενων για κάθε περίπτωση δικαιολογητικών που χρειάζονται. Ο ενδιαφερόμενος, κατόπιν εμπρόθεσμης αίτησης χορήγησης ή ανανέωσης άδειας διαμονής με όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και αφού έχει λάβει την απαραίτητη βεβαίωση, θεωρείται ότι διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

Άρθρο 12: «Η Περιφέρεια, μετά από εξέταση των αιτημάτων, μπορεί να καλέσει τους ενδιαφερόμενους για συνέντευξη σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο ενώπιον της αρμόδιας Επιτροπής. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν παρουσιαστεί, η απουσία του δικαιολογείται μόνο για λόγους ανωτέρας βίας. Σε αυτή τη περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος καλείται εκ νέου για συνέντευξη κατά την προαναφερόμενη διαδικασία αλλά αν δεν εμφανιστεί ούτε τότε, η αίτηση αμέσως απορρίπτεται» (Νόμος υπ'αριθ. 3386, 2005).

3.3 Η καινούργια νομοθεσία για τους πρόσφυγες

Το νομικό σύστημα για το άσυλο παρέμεινε ως έχει με μικρές αλλαγές όλα αυτά τα χρόνια, από την ενσωμάτωση της Ελλάδας στην Ε.Ε και έπειτα. Καινούργιοι νόμοι έβγαιναν στην επιφάνεια και τροποποιούσαν τους προηγούμενους επιφέροντας διάφορες μεταβολές και επιπτώσεις τόσο για την ελληνική κυβέρνηση που έπρεπε να διαχειριστεί την κατάσταση όσο και για τους αναγνωρισμένους και μη πρόσφυγες.

Ο ν. 4375/2016 μετατρέπει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο που καθορίζει την οργάνωση και λειτουργία των αρμόδιων υπηρεσιών για την εξέταση των αιτημάτων

ασύλου (Υπηρεσία Ασύλου και Αρχή Προσφύγων) και την υποδοχή αλλοδαπών που εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος (πλέον Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης). Ο νέος νόμος δύναται να κάνει βασικές αλλαγές στο νομικό πλαίσιο του ασύλου. Εκτιμάται θετικά στον βαθμό που συνέβαλε στην λειτουργική και οικονομική αναβάθμιση της Αρχής Προσφύγων και στην επάνδρωση της με το κατάλληλο προσωπικό, με περισσότερους υπαλλήλους και τμήματα, καθώς και στην οικονομική της αυτονομία και ανεξαρτησία μέσα από την δημιουργία ειδικού τμήματος οικονομικών με βασικές αρμοδιότητες την εκτέλεση του προϋπολογισμού της Αρχής Προσφύγων, την εκφορά προτάσεων και πραγματοποίηση δράσεων με χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους. Συνέβαλε ακόμα στην θεσμική και λειτουργική προώθηση της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, μέσα από την δημιουργία κεντρικής υπηρεσίας και ανοιχτών δομών υποδοχής και φιλοξενίας. Βασικές αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης αποτελούν ο εντοπισμός μη προνομιούχων ομάδων, η αναγνώριση -για πρώτη φορά- του καθεστώτος των ανιθαγενών, η χορήγηση καθεστώτος παραμονής για σοβαρούς και ανθρωπιστικούς λόγους σε αιτούντες διεθνούς προστασίας, εφόσον κατέχουν δελτίο αιτήσαντος σε ισχύ, των οποίων η αίτηση είχε κατατεθεί έως και 5 έτη πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος και εκκρεμεί σε β' βαθμό, εκτός και αν υπάρχει κίνδυνος για την κοινωνία και την εθνική ασφάλεια λόγω τελεσίδικης καταδίκης και κατηγορίας του αιτούντος για διάπραξη σοβαρής εγκληματικής ενέργειας. Τέλος, παρέχεται το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους αιτούντες και δικαιούχους διεθνούς προστασίας, καθώς και σε κατόχους άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Ο ν. 4375/2016 προβλέπει ακόμη μια ταχύρυθμη διαδικασία εξέτασης αιτημάτων διεθνούς προστασίας σε περιπτώσεις αλλοδαπών που εισέρχονται μαζικά στα λιμάνια κ.λπ. Πρόκειται για διαδικασία εξέτασης αιτημάτων ασύλου σε σύντομο χρονικό διάστημα, συνολικής διάρκειας 15 ημερών και στους δύο βαθμούς (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Παρόλα αυτά, ο πιο πρόσφατος νόμος που έχει εκδοθεί για το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα είναι ο ν. 4686/2020 «βελτίωση μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων [4636/2019](#) (Α' 169), [4375/2016](#) (Α' 51), [4251/2014](#) (Α' 80) και άλλες διατάξεις» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου: «Στα πλαίσια της ενημέρωσης, οι υπήκοοι τρίτων χωρών ενημερώνονται σε γλώσσα που κατανοούν από το Κλιμάκιο Ενημέρωσης του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης ή σε περίπτωση μαζικών αφίξεων, από το προσωπικό της Ελληνικής αστυνομίας ή του Λιμενικού Σώματος Ελληνικής Ακτοφυλακής ή των Ενόπλων Δυνάμεων. Ενημερώνονται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που οφείλουν να τηρούν κατά την διαδικασία εξέτασης του αιτήματός διεθνούς προστασίας που έχουν υποβάλλει στην Ελλάδα, καθώς και για τις συνέπειες της μη τήρησης αυτών. Ακόμα, ενημερώνονται για την εξειδικευμένη φροντίδα και προστασία που θα λαμβάνουν όσοι εμπίπτουν σε κατηγορίες ευάλωτων ομάδων. Σε αυτές τις ομάδες ανήκουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένοι, έγκυες γυναίκες, άτομα με σοβαρές ασθένειες, νοητική υστέρηση και θύματα βασανιστηρίων, βιασμού ή οποιασδήποτε σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης. Τα άτομα αυτά δύνανται να δεχτούν ψυχολογική υποστήριξη από αρμόδιο δημόσιο φορέα και να ακολουθήσουν θεραπευτική αγωγή» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 6: «Κάθε υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής έχει δικαίωμα να υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας. Η αίτηση υποβάλλεται στις Αρχές Παραλαβής, οι οποίες ξεκινούν την καταγραφή των δεδομένων της, όπως τα στοιχεία ταυτότητας του αλλοδαπού, την χώρα καταγωγής του, το όνομα των μελών της οικογενείας και των γονιών του, την πλήρη αναφορά των λόγων για των οποίους επικαλείται διεθνούς προστασία, την διεύθυνση διαμονής ή κατοικίας του και την γλώσσα στην οποία επιθυμεί να εξεταστεί (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που βρίσκεται υπό κράτηση, μπορεί να δηλώσει ότι επιθυμεί να υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας. Σε τούτη τη περίπτωση, οι Αρμόδιες Αρχές Κράτησης φροντίζουν για την άμεση σύνταξη και υποβολή έγγραφης σχετικής δήλωσης. Στη συνέχεια, η αίτηση διεθνούς προστασίας, καταγράφεται από τις Αρχές Κράτησης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 (απλή καταγραφή), σε διασυνδεδεμένο με την Αρχή Παραλαβής ηλεκτρονικό σύστημα. Έτσι, γίνεται εφικτή, με συνεργασία των Αρχών Κράτησης και της Αρχής Παραλαβής, η μεταγωγή του κρατουμένου ενώπιον της αρχής αυτής, με σκοπό να υλοποιηθεί η πλήρης καταγραφή της αίτησης διεθνούς προστασίας, σε οριζόμενη από την Αρχή Παραλαβής ημερομηνία, για την οποία ενημερώνεται ο αιτών από τις

Αρχές Κράτησης ή τις περιφερειακές υπηρεσίες Υποδοχής και Ταυτοποίησης και η οποία απαγορεύεται να απέχει πέραν των επτά (7) εργάσιμων ημερών από την μερική καταγραφή της αίτησης» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 7: «Στους αιτούντες άσυλο δίνεται το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών διερμηνέα για να καταθέσουν την αίτησή τους και να εκθέσουν την υπόθεση τους ενώπιων των Αρχών Παραλαβής, για την διεξαγωγή συνέντευξης ή προφορικής ακρόασης, καθώς η επικοινωνία χωρίς αυτόν ολοκληρώνεται με μεγάλη δυσχέρεια. Η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας γίνεται και εξ αποστάσεως, μέσω των κατάλληλων τεχνικών δίαυλων επικοινωνίας, σε περιπτώσεις όπου η φυσική παρουσία διερμηνέα δεν είναι διαθέσιμη» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 11: «Δεδομένου το ότι οι αιτούντες άσυλο διαμένουν σε Δομές Υποδοχής ή Φιλοξενίας, δεν είναι υποχρεωμένοι να παρουσιαστούν αυτοπροσώπως. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μπορούν να εκπροσωπηθούν είτε από πληρεξούσιους δικηγόρους είτε από άλλα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα ή συμβούλους. Η εκπροσώπηση από τις παραπάνω κατηγορίες ατόμων μπορεί να γίνει και σε περιπτώσεις όπου στους αιτούντες έχει υποβληθεί ,για σοβαρούς λόγους, περιορισμός στην ελευθερία κυκλοφορίας ή υποχρέωση διαμονής σε συγκεκριμένο τόπο» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 14: «Η επίδοση της απόφασης προς τον αιτούντα επιτελείται:

- Είτε αυτοπροσώπως στον αιτούντα είτε με συστημένη επιστολή που αποστέλλεται απευθείας στην ταχυδρομική διεύθυνση κατοικίας του ή στον χώρο εργασίας του προσωπικώς στον ίδιο ή σε κάποιον πληρεξούσιο δικηγόρο του ή σε εξουσιοδοτημένο σύμβουλο και εκπρόσωπό του (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).
- Είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στην δηλωμένη διεύθυνση που έχει καταγραφεί στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής ή την Υπηρεσία Ασύλου από τον αιτούντα ή σε δηλωμένη διεύθυνση από τον πληρεξούσιο δικηγόρο ή εξουσιοδοτημένο σύμβουλο και εκπρόσωπο του αιτούντος (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

- Είτε σε ηλεκτρονική εφαρμογή, την οποία διαχειρίζεται η Υπηρεσία Ασύλου και που μέσω λογαριασμού του έχει πρόσβαση ο αιτών (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Σε περιπτώσεις όπου ο αιτών βρίσκεται υπό κράτηση ή διαμένει σε Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας, τότε η επίδοση της απόφασης αποστέλλεται στον προϊστάμενο του οικείου Κέντρου ή Καταστήματος, ο οποίος αναλαμβάνει την άμεση ανάρτηση ανακοίνωσης για την παραλαβή, καθώς και τα ωράρια παράδοσης και διανομής των απαραίτητων εγγράφων στους αιτούντες σε χώρους των εγκαταστάσεων και συντάσσει σχετική έγγραφη αναφορά παραλαβής και ανάρτησης (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Σε κάθε αρνητική απόφαση της αίτησης διεθνούς προστασίας γίνεται και αναφορά στους πραγματικούς και νομικούς λόγους της απορριπτικής απόφασης. Μετά την απόρριψη διεθνούς προστασίας, ο αιτών υποχρεούται να εγκαταλείψει την χώρα. Σε αυτή την περίπτωση, γίνεται λόγος για προθεσμία περί άσκησης προσφυγής, για το δικαίωμα κάθε αλλοδαπού, που η αίτηση του για παροχή ασύλου ήταν αρνητική, να αιτηθεί την παραμονή του στη χώρα» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 15: «Οι αρμόδιες Αρχές Παραλαβής καταγράφουν και εξετάζουν κατά προτεραιότητα ορισμένες αιτήσεις ασύλου, οι οποίες αφορούν:

- Άτομα που υποβάλλουν αίτηση, ενώ βρίσκονται σε ζώνες διέλευσης λιμένων ή αερολιμένων της χώρας (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).
- Άτομα των οποίων οι αιτήσεις χαρακτηρίζονται ως αβάσιμες ή καταχρηστικές (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).²⁹
- Άτομα τα οποία θεωρούνται από την Ελληνική Αστυνομία –εφόσον η Αστυνομία κατέχει έγγραφο αιτιολόγησης της ενοχής τους- ότι αποτελούν κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια και κοινωνία» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

²⁹ Μια αίτηση ασύλου είναι προδήλως αβάσιμη όταν ο αιτών προέρχεται από ασφαλή χώρα καταγωγής και είναι φανερό ότι παραμένει στη χώρα μόνο για βιοποριστικούς λόγους (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 18: «Μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, απαγορεύεται η οποιαδήποτε απομάκρυνση, επιστροφή ή διοικητική απέλαση του αιτούντος» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 20: «Ο αιτών έχει κάθε δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά:

- Της απορριπτικής απόφασης της αίτησης διεθνούς προστασίας ως αβάσιμη (εντός 30 ημερών από την επίδοση της απόφασης) (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).
- Κατά της απόφασης με την οποία απορρίπτεται η αίτηση ασύλου με την ταχύρρυθμη διαδικασία (εντός 20 ημερών από την επίδοση της απόφασης) (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).
- Κατά της απόφασης που απορρίπτει την αίτηση ασύλου ως απαράδεκτη (εντός 20 ημερών από την επίδοση της απόφασης) (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Σε περίπτωση που απορριφθεί η αίτηση του ενδιαφερόμενου, ο ίδιος (εξαιρούνται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι) κρατείται στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης μέχρι να γίνει εφικτή η απομάκρυνσή του από την χώρα ή να γίνει τελεσίδικα δεκτή η αίτησή του» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 33: «Η άδεια διαμονής δίνεται στον αιτούντα από την υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, που είναι αρμόδια για την έκδοσή της, ή από την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου με αποδεικτικό επίδοσης και αντίγραφο της σχετικής απόφασης. Αποτελεί υποχρέωση του αιτούντα να κατέχει διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο κατά την παραλαβή της άδειας αυτής» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 36: «Με την χορήγηση άδειας διαμονής, ο πολίτης τρίτης χώρας δύναται να έχει πρόσβαση σε εξαρτημένη εργασία καθώς και στην παροχή υπηρεσιών ή έργου. Κατά την ανανέωση των αδειών διαμονής εξετάζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης αρχικής άδειας διαμονής και υποβάλλονται τα κατά περίπτωση δικαιολογητικά, καθώς και βιβλιάριο υγείας σε ισχύ ή ασφαλιστήριο συμβόλαιο ιδιωτικού φορέα ασφάλισης. Το δικαίωμα άσκησης ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας παρέχεται μόνο εφόσον ο κάτοχος της ανωτέρω άδειας διαμονής κατείχε προηγουμένως άδεια διαμονής, η οποία του επέτρεπε την δυνατότητα άσκησης

αυτόνομης οικονομικής δραστηριότητας και η δραστηριότητα αυτή συνεχίζει να υφίσταται» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Άρθρο 38: «Άδεια διαμονής χορηγείται σε πολίτες τρίτων χωρών, εφόσον διαθέτουν σταθερό ετήσιο εισόδημα για την κάλυψη των αναγκών τους ως προς το ζην. Η άδεια διαμονής είναι περιορισμένης διάρκειας, έως δύο έτη και μπορεί να ανανεώνεται ανά δεκαετία. Ωστόσο, πρόσβαση στην αγορά εργασίας δεν παρέχεται (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι κατέχουν άδεια διαμονής και παίρνουν σύνταξη γήρατος από Ελληνικό Δημόσιο ασφαλιστικό φορέα, ανεξαρτήτως ποσού, δύνανται να προβούν σε ανανέωση της άδειας διαμονής τους, ως ανεξάρτητα οικονομικά άτομα (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Πολίτες τρίτων χωρών, που τους έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής και διαμένουν νόμιμα στην χώρα, έχουν δικαίωμα στην πρόσβαση ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής περίθαλψης. Σε περίπτωση ανήλικων τέκνων ή ενηλίκων, στους οποίους απαιτείται η ανάγκη συνοδού λόγω της σοβαρότητας του προβλήματος υγείας τους, η συνοδεία του γονέα ή των εχόντων επιμέλεια των ενηλίκων είναι εφικτή ύστερα από αίτηση τους για χορήγηση άδειας διαμονής» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εν κατακλείδι, αυτό που επιχειρεί να αναδείξει η παρούσα εργασία είναι το θεσμικό πλαίσιο που ακολούθησε η Ελλάδα για την διαχείριση των προσφυγικών ροών που εισέρχονταν στο έδαφος της αναζητώντας προστασία. Η Ελλάδα από εκεί που ήταν μια από τις ευρωπαϊκές χώρες που δεν δεχόταν πρόσφυγες στο εσωτερικό της,

κατέληξε ως ο κύριος προορισμός εγκατάστασης για ένα ποσοστό αλλοδαπών, για κάποιους άλλους χρησίμευε απλώς ως ένας σημαντικός διάυλος πρόσβασης σε οικονομικά ισχυρές χώρες της βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Συνέπεια αυτού ήταν η δυσκολία προσαρμογής αυτής της ξαφνικής μετάβασης τόσο από μέρους των πολιτών όσο και της ελληνικής κυβέρνησης, η οποία ανέλαβε υπεύθυνο ρόλο στην διαχείριση των εκατοντάδων αιτημάτων ασύλου που έκαναν την ξαφνική παρουσία τους στην χώρα μας.

Αρχικά, το πιο αποτελεσματικό και ορισμένες φορές το μοναδικό μέσο πρόληψης περαιτέρω παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η εφαρμογή της αρχής της μη επαναπρόσφυγα σε χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια και απειλείται η ζωή του. Αυτό το επιτυγχάνει η Ελλάδα μέσα από την συνεργασία της με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, όντας συμβαλλόμενο μέλος της, διασφαλίζοντας την αξιοπρέπεια και προστασία της ζωής των προσφύγων και αιτούντων άσυλο που καταφθάνουν στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα υπέγραψε διάφορες διεθνείς νομικές Συμβάσεις που αφορούσαν την προστασία των προσφύγων και αιτούντων άσυλο αλλά και το Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η πιο βασική νομική Σύμβαση που υπέγραψε η Ελλάδα ,στα πλαίσια του Προσφυγικού Δικαίου, ήταν η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και το Πρωτόκολλο του 1967, το οποίο κατήργησε τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς που έθετε η Σύμβαση. Η Σύμβαση αυτή απορρέει από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών και έχει ως βασικό της μέλημα την προστασία από τον αναγκαστικό επαναπατρισμό, η απαγόρευση επιστροφής δηλαδή πρόσφυγα σε χώρα που υπάρχει κίνδυνος απειλής της ζωής και της ελευθερίας του. Με βάση την Σύμβαση του 1951, ως συνέχεια της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, επιδιώκεται η δυνατότητα προστασίας και σεβασμού των δικαιωμάτων των προσφύγων και η διασφάλιση των νομικών υποχρεώσεων των κρατών.

Εκτός από την διεθνή νομοθεσία που έλαβε σημαντικά μέτρα για τη νομική προστασία των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, την προάσπιση και τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους, τα ίδια μέτρα ακολούθησε και η Ελλάδα στην εσωτερική της νομοθεσία. Ο νομοθέτης, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του για την έναρξη

λειτουργίας ενός χώρου που προάγει την ελευθερία, την ασφάλεια και την δικαιοσύνη και με απώτερο σκοπό την δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, προέβη στην έκδοση Κανονισμών και Οδηγιών, τα οποία ενσωματώθηκαν στην εσωτερική μας νομοθεσία. Τα κυριότερα νομοθετήματα που έχουν εκδοθεί σήμερα είναι το Π.Δ 141/2013 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011 «σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των αλλοδαπών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας για το ενιαίο καθεστώς για πρόσφυγες ή για άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας» και το Π.Δ 113/2013 για την καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχους επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές και τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017).

Ο νόμος 4375/2016 «προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας» τροποποιεί το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε και αφορά την οργάνωση και λειτουργία των αρμόδιων υπηρεσιών για την εξέταση αιτημάτων ασύλου (Νάσκου-Περράκη, Παπαγεωργίου, & Μπαξεβάνης, 2017). Κλείνοντας, ο πιο πρόσφατος από τους νόμους που έχουν εκδοθεί σήμερα, είναι ο ν. 4686/2020 «βελτίωση μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων [4636/2019](#) (Α' 169), [4375/2016](#) (Α' 51), [4251/2014](#) (Α' 80) και άλλες διατάξεις» (Νόμος υπ'αριθμ. 4686, 2020).

Βιβλιογραφία

Dixon, T., Hawkins, S., Juan-Torres, M., & Kimaram, A. (2019). *ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*.

More in Common Ltd.

e- νομοθεσία. gr: Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (n.d.). Ανάκτηση από

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-1975-1991.html>

Human rights. *Ερευνα: αντιληψεις περι εθνικης ταυτοτητας, μεταναστευσης και προσφυγων στην Ελλαδα.*

The UN Refugee Agency (UNHCR)/ help Greece. (n.d.). Ανάκτηση από Σχετικά με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα:

<https://help.unhcr.org/greece/el/about-unhcr-in-greece/>

Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες. (1997).

Ανθρώπινα Δικαιώματα και Προστασία των Προσφύγων, Εγχειρίδιο Κατάρτησης (Τόμ.

1). (Τ. ξ. Πανεπιστημίου, Μεταφρ.) Αθήνα: 1η ελληνική έκδοση.

Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. (1998). *Ανθρώπινα Δικαιώματα και Προστασία των Προσφύγων, ειδικά θέματα: Εγχειρίδιο κατάρτισης* (Τόμ. 2). Αθήνα: 1η ελληνική έκδοση.

Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες. (2004). *Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*. Αθήνα: 5.

Διεθνή Κείμενα Ανθρωπιστικού Δικαίου- UNHCR. (n.d.). Συμβάσεις της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949 Περί Προστασίας του Αμάχου πληθυσμού σε καιρό πολέμου. *Διπλωματική Συνδιάσκεψη για την Σύνταξη Διεθνών Συμβάσεων για την Προστασία των Θυμάτων Πολέμου* .

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (1991, 12 4). Νόμος αριθ. 1975 είσοδος- έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις. (Α) , 184. Αθήνα.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (2014, 4 1). ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4251 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις. (1) , 80.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (2005, 8 23). Νόμος υπ' αριθ. 3386/2005: Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια. (Α) , 212.

Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. (2003). *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που Δεσμεύουν την Ελλάδα*. (Κ. Μ.-Β. Πετρούλα, Επιμ.) Έκδοση 2003.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 604/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΪ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ. (2013, 6 26). *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* , 31-59.

Κοτζαμάνης, Β., & Καρκούλη, Α. (2016). *ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΝΕΑ - Demo news*. Ανάκτηση 7 9, 2020, από Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπως εισερχομένων ως και

των αιτούντων άσυλο: http://e-demography.gr/news/docs/eDemography_News_Doc_00006_gr.pdf

Νάσκου-Περράκη, Π., Παπαγεωργίου, Γ., & Μπαξεβάνης, Χ. (2017). Παγκόσμια, Ευρωπαϊκή και Εθνική Διάσταση. Στο *Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σακκούλα.

Νομοθετικό Διάταγμα 53/1974: ΦΕΚ 256/Α' - Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο ΕΣΔΑ: Εις Σύμβασιν Περί Προασπίσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών . (n.d.).

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3907: Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως. (2011, 1 26). (1) . Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Νόμος υπ' αριθ. 2452 - ΦΕΚ 283/31.12.1996: Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις. (1996, 12 31). (1) . Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Νόμος υπ' αριθ. 2462/1997 - ΦΕΚ Α' 25/26.2.97: Διεθνές Σύμφωνο Πολιτικών και Ατομικών Δικαιωμάτων(ΟΗΕ). (1997, 2 21). Αθήνα: Εφημερίς της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Νόμος υπ' αριθμ. 4686/2020 ΦΕΚ 96/Α/12-5-2020. (2020, 5 12).

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης. (2014). *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης* (Έκδοση 2014 εκδ.). Λουξεμβούργο: Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ε.Ε.

Παπαγεωργίου, Ι. (2013). Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης. *Ο εξευρωπαϊσμός των πολιτικών μετανάστευσης και ασύλου: από την κοινωνικοποίηση στη συλλογική επίβλεψη*; , 40, σσ. 70-94.

Περράκης, Σ., & Θ.Μάστακας, Π. (2002). *Άσυλο, πρόσφυγες, μετανάστες- Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής-Νομοθετική Πολιτική Διεθνών Οργανισμών(Υπατη Αρμοστέα του*

ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, Ε.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης) (Τόμ. 5). Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν.Σακκούλα.

Προεδρικό Διάταγμα 114/10, ΦΕΚ Α 195/22.11.2010: Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας (σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ). (2010, 11 16). Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 113:Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρό-σφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμ-βουλίου «σχετικά με τις ελάχι. (2013, 6 14). (1) . Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Προεδρικό Διάταγμα υπ'αριθμ. 141 - ΦΕΚ 226/21.10.2013: Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011. (2013, 10 21). (1) . Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Συλλογή Συμβάσεων και κειμένων Διεθνούς Δικαίου αναφορικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους πληθυσμούς (Τόμ. 1). (1996). Αθήνα: Έκδοση του Τμήματος Διεθνούς προστασίας του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. (1998). *Καθορισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα-εγχειρίδιο κατάρτισης RLD2* (2 εκδ.). Αθήνα: Determination of Refugee Status.